

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEDF)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2025, 25(3), 1435 – 1468. DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1553014

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamasını Yürüten Öğretmenlere Önerileri*

Special Education Teachers' Suggestions to Teachers Implementing Education through Inclusion

Ebru BOZPOLAT¹ , Berirenur GÜÇER DİZİKARAOĞLU²

Geliş Tarihi (Received): 19.09.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 26.06.2025

Yayın Tarihi (Published): 15.09.2025

Öz: Bu araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasını yürüten öğretmenlere önerilerini ortaya koymaktır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada, durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Sivas ili Merkez ilçesindeki özel eğitim okullarında, farklı kademelerde görev yapan 37 özel eğitim öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada, veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, özel eğitim öğretmenleri bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin akranlarının bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirilmesini, bu kapsamda bütünleştirme öğrencilerini anlamaya yönelik farkındalık çalışmalarının yapılmasını önermişlerdir. Ayrıca öğretmenler, bu öğrencilerin bilişsel, psikomotor, duyuşsal ve sosyal gelişimlerini desteklemeye yönelik çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmenler, ölçme ve değerlendirme sürecinin bireyselleştirilmiş eğitim planına uygun biçimde yürütülmesini önermişlerdir. Araştırmada öğretmenler, bu öğrencilerle ilgili bilgi alabilecekleri kaynakları kurumlar, dokümanlar, kişiler ve medya araçları şeklinde sıralamışlardır. Öğretmenler bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerle ilgili problem davranış sergileme ve akranları tarafından dışlanma problemlerini yaşanabileceğini belirtmiş, bu tür problemlerin çözümünde ise paydaşlarla iş birliği yapılmasını önermişlerdir. Araştırmada bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ailesi ile olan iletişimde, ailelerin çocukları hakkında bilgilendirilmesinin önemini vurgulamıştır. Son olarak özel eğitim öğretmenleri, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencisi olan öğretmenlere bütünleştirme eğitimi ve engel grubuna yönelik eğitimlere katılmalarını önermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Bütünleştirme, Özel eğitim öğretmeni, Özel eğitim.

&

Abstract: The aim of this study is to reveal the suggestions of special education teachers to teachers implementing education through inclusion. In this research, which uses a qualitative research method, case study design was preferred. The study group of the research consists of 37 special education teachers working at different levels in special education schools in the central district of Sivas province in the spring semester of the 2022-2023 academic year. In the study, data were collected through a semi-structured interview form prepared by the researchers and analyzed using the content analysis method. As a result of the research, special education teachers suggested that the peers of the students receiving education through inclusion should be informed about the inclusive student, and for this purpose, awareness studies should be carried out to understand these students. In addition, teachers offered various suggestions to contribute to the cognitive, psychomotor, affective and social development of these students. Teachers suggested that the measurement and evaluation process should be carried out in accordance with the individualized education plan. In the study, teachers listed the sources of information about these students as institutions, documents, individuals and media tools. Teachers stated that students receiving inclusive education may experience problems such as problematic behavior and exclusion from their peers, and they suggested that cooperation with stakeholders be made in solving such problems. In the study, the importance of informing families about their children in communication with the families of students receiving education through inclusion was emphasized. Finally, special education teachers suggested that teachers with students receiving education through inclusion should attend in-service trainings on inclusion and disability groups.

Keywords: Inclusion, Special education teacher, Special education.

Atıf/Cite as: Bozpolat, E. & Güçer Dizikaraoğlu, B. (2025). Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasını yürüten öğretmenlere önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 1434-1468, DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1553014.

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Sorumlu Yazar: Prof. Dr. Ebru BOZPOLAT, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, ebozpolat@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1890-8167

² Yüksek Lisans Öğrencisi Berirenur GÜÇER DİZİKARAOĞLU, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri ABD, berregcr.58@gmail.com, ORCID: 0009-0005-0691-9215

1. GİRİŞ

Bireylerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimini ve değişimini destekleyerek topluma uyum sağlamalarını amaçlayan eğitim, temelleri ailede atılan ve hayat boyu devam eden bir süreçtir. Eğitim sayesinde bireyler yeni bilgiler edinir ve davranışlarını geliştirir (Akyüz, 2007). Bilindiği üzere tüm bireyler için eğitim öğretim hakkı; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın (1982) 42. maddesinde yer alan “*Kimse, eğitim ve öğretim haklarından yoksun bırakılamaz.*” ifadesi ile Millî Eğitim Temel Kanunu'nun (1973, s. 1739) 7. maddesinde yer alan “*Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.*” ifadesi çerçevesinde güvence altına alınmış ve eğitimde fırsat eşitliği ilkesi vurgulanmıştır. Eğitimde, ailenin yanı sıra okul da önemli bir role sahiptir. Okullarda öğrencilere kazandırılması gereken davranışlar, öğretim programları çerçevesinde planlanmakta ve bireyin gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmektedir. Türkiye’de eğitim öğretim faaliyetleri, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından düzenlenmekte ve bireylerin benzer gelişim süreçlerinden geçeceği kabul edilerek öğretim programları oluşturulmaktadır. Fakat bazı bireyler, akranlarından farklı özelliklere sahip olup gelişim süreçlerini farklı hızlarda ve sürelerde tamamlamakta, bazı becerilerini geliştirmekte zorlanmaktadır. Temel yaşam becerilerindeki farklılıklar, bazen bireylerin akranlarından uzaklaşarak eğitim sisteminin dışına itilmelerine yol açabildiği gibi topluma uyum sağlamalarını da zorlaştırabilmektedir. Bu nedenle; bazı bireylerin eğitiminde özel öğretim yöntemlerinin, tekniklerinin ve materyallerinin kullanılması gerekmektedir (Batu vd., 2004).

Bireylerin becerilerini geliştirmeleri, davranışlarını iyileştirebilmeleri ve çevreye uyum sağlayarak toplum içerisinde var olabilmeleri için eğitim hizmetlerinin bireyselleştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Var olan bu ihtiyaç doğrultusunda, “*özel eğitim*” kavramı ortaya çıkmaktadır (Subakan & Koç, 2019). Özel eğitim, “*bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun bir ortamda sürdürülen eğitim*” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018). Bu eğitim hizmetinden yararlanacak olan bireylere ise “*özel gereksinimli birey*”, başka bir ifade ile “*özel eğitime ihtiyacı olan birey*” denilmektedir. Özel gereksinimli bireyler, doğuştan veya sonradan ortaya çıkan gelişimsel farklılıklar nedeniyle standart eğitim programlarından yeterli düzeyde faydalanamamaktadır. Bu bireylerin eğitim hakkını desteklemek amacıyla kaynaştırma ve bütünleştirme uygulamaları geliştirilmiştir. Böylece farklı gelişim özellikleri olan bireylerin herkese açık ortak kültürel, ekonomik ve sosyal hizmetlerde bütünleştirilmesi hedeflenmektedir (Wiesel vd., 2024).

Kaynaştırma ve bütünleştirme uygulamalarının tarihsel gelişimi incelendiğinde de pek çok ülkede, yasal düzenlemeler neticesinde bu anlayışların benimsendiği görülmektedir (Yazıcıoğlu, 2018a). Kaynaştırma yoluyla eğitim, Amerika Birleşik Devletleri’nde 1970’li yıllarda yürürlüğe giren kaynaştırma yasası ile uygulanmaya başlanmış, böylece engelli çocuklar ile engeli olmayan çocukların birlikte eğitim almaları gerektiği vurgulanmıştır (Sucuoğlu, 2004). Türkiye’de özel eğitime ihtiyacı olan çocukların kaynaştırma yolu ile eğitim görmeleri gerektiğine ilişkin ilk kanun olan “*Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu*”nda (1983, s. 2915) yer alan “*Durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında normal akranları arasında eğitimleri için gerekli tedbirler alınır.*” ibaresi ile kaynaştırma uygulamasının temeli atılmış olup 1997’de çıkartılan 573 sayılı “*Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*” ve 2000 yılında yürürlüğe giren “*Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*” ile kaynaştırma uygulaması yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır (Gıcı Vatansever ve Ahmetoğlu, 2021; Yazıcıoğlu, 2018b). 2006 yılında çeşitli değişiklikler yapılan “*Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*”nin 23. maddesinde kaynaştırma yoluyla eğitim “*özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır*” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2006, s. 9). Özel eğitimin ayrılmaz bir parçası olan kaynaştırma uygulamaları, Türkiye’de tam zamanlı kaynaştırma, yarı zamanlı kaynaştırma ve tersine kaynaştırma olmak üzere üç farklı model ile uygulanmaktadır (Yazıcıoğlu, 2018a). Tam zamanlı kaynaştırma uygulamasında öğrenciler, özel eğitime ihtiyacı olmayan akranları ile aynı sınıf içerisinde eğitim görmekte ve bulundukları okulun eğitim programını takip etmektedirler. Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamasında, özel eğitim

sınıfına kayıtlı olan öğrenciler sadece belirli derslerde ve sosyal etkinliklerde özel eğitime ihtiyacı olmayan akranlarıyla bir araya gelmektedir (MEB, 2006). Bu bağlamda, öğrencilerin bu süreçten en üst düzeyde yararlanabilmeleri amacıyla, bulundukları kademe dikkate alınarak kendilerine uygun şekilde yapılandırılmış bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP) uygulanmaktadır. Son olarak, Türkiye’de yaygınlığı pek fazla olmayan tersine kaynaştırma uygulaması ise özel eğitime ihtiyacı olmayan öğrencilerin kendi istekleri doğrultusunda kaynaştırma uygulaması yapılan özel eğitim okullarında eğitim görmeleri şeklinde uygulamaktadır (Yazıcıoğlu, 2018a).

Kaynaştırma eğitimi ile başlayan süreç, zamanla yerini bütünleştirme kavramına bırakmıştır (Şahsuvaroğlu, 2023). Özel gereksinimli bireyleri topluma kazandırmayı ve toplumun bir elemanı yapmayı amaçlayan kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları sık sık birbirinin yerine kullanılsa da kaynaştırma, özel gereksinimli bireylerin genel eğitim sınıflarında destek özel eğitim hizmetleri çerçevesinde aldığı eğitimi (Kargın, 2009); bütünleştirme ise özel gereksinimli bireylerin ihtiyaç duydukları desteği sınıf içinde akranlarıyla birlikte almalarını sağlayan eğitimi ifade etmektedir (Nichols ve Sheffield, 2014). Ayrıca bütünleştirme, bu öğrencilerin eğitim ortamlarının bireysel ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmesini de kapsamaktadır (Gıcı Vatansever ve Ahmetoğlu, 2021).

Türkiye’de “bütünleştirme” kavramı ilk kez 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’unda (2005)

“Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır. Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir.”

ifadesi ile ele alınmış, özel gereksinimli bireylerin eğitim hakkının engellenemeyeceği ve bütünleştirilmiş ortamlarda eğitim alma haklarının olduğu vurgulanmıştır. 2017 yılında yayımlanan “Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi”nde kaynaştırma ve bütünleştirme kavramları tanımlanarak birlikte ele alınmıştır (MEB, 2017). 2018 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (MEB, 2018, s. 2) kaynaştırma/bütünleştirme yolu ile eğitim,

“Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim”

olarak tanımlanmaktadır. Farklılıkları ne olursa olsun, tüm bireylerin eğitimsel, kültürel, yaşamsal ve sosyal fırsat ile etkinliklerden eşit biçimde yararlanmasını esas alan bütünleştirme, çok boyutlu bir kavram olarak ele alınmalıdır (Gıcı Vatansever ve Ahmetoğlu, 2021; Şahsuvaroğlu, 2023). Bütün çocukların bireysel özelliklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak eğitim öğretim süreçlerinin planlanması, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, öğretim programlarının ve materyallerin oluşturulması veya uyarlanması, toplumun tüm bireylerine eşit erişim fırsatları sunulması gibi pek çok alan bütünleştirme kavramı içerisinde yer almaktadır. Bu çerçevede, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin ayrılaştırılmış eğitim ortamları yerine bütünleştirilmiş eğitim ortamlarında öğrenimlerine devam etmeleri, bu bireylerin toplumun daha geniş kesimi ile kaynaşmasını kolaylaştırmakta, toplumun olumsuz tutum ve davranışlarının değişmesini sağlayarak sosyal bütünleşme imkânını beraberinde getirmektedir (MEB, 2013).

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminin amacı, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin diğer bireyler ile etkileşim içinde olmalarını sağlayarak var olan eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirebilmelerine imkân tanımak (MEB, 2017) ve bireyleri özel gereksinimlerinden dolayı ayırtırmak yerine, yapılacak olan uyarlamalar ve düzenlemeler sayesinde onların okulla, sınıfla ve toplumla bütünleşmesini sağlamaktır (Gıcı Vatansever ve Ahmetoğlu, 2021). Planlaması iyi yapılmış bir kaynaştırma/bütünleştirme programı içinde özel eğitime ihtiyacı olan birey, akranları ile doğrudan etkileşim kuracak ve toplum tarafından

benimsenen davranışları edinebilecektir. Bu çerçevede, bütünleştirme uygulamalarında, bütün öğrencileri kapsayıcı bir sınıf ortamı oluşturmak önem arz etmektedir. Bu sınıf ortamının temel unsurlarını ise bireyin kabul görmesi, kendini değerli hissetmesi, çeşitliliğinin takdir edilmesi, bireye özgü sınıf yaşantılarının oluşturulması ve süreçte profesyonel hizmetlerle iş birliği yapılması şeklinde sıralamak mümkündür (Cavkaytar, 2018). Bütünleştirme uygulamasının başarılı olmasında tüm paydaşların, özellikle de eğitim sürecinin uygulayıcısı olan öğretmenlerin bu unsurların farkında olarak süreci yürütmesi ve ihtiyaç duyulan durumlarda gerekli desteği almaları oldukça önemlidir (Gıcı Vatansever ve Ahmetoğlu, 2021). Bu doğrultuda başarılı bir bütünleştirme için sınıf içi ve dışı düzenlemeler yapması beklenen öğretmenlerin, uygulama öncesinde sistemli ve planlı bilgilendirme çalışmalarına ihtiyaç duyabileceği öngörülmektedir (Civelek, 1991).

Bütünleştirme uygulamasının özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere çok sayıda faydası bulunmaktadır. Öncelikle BEP ile öğrencilerin kendi öğrenme hızlarına ve yeteneklerine göre eğitim almaları sağlanmaktadır. Bu çerçevede, öğrencilerin seviyeleri dikkate alınarak düzenlemeler yapıldığı için sınıfa uyum sağlamaları kolaylaşmakta, kendilerine olan güvenleri artmakta, öğrenciler akranları ile sosyalleşerek ortak yaşam kurabilmekte, öğrencilerin olumlu davranışları model alma olasılığı arttığı için de toplumsallaşmaları sağlanmaktadır. Bununla birlikte, destek eğitim uygulaması ile de bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin eksik veya zayıf yönlerini kısa sürede giderebilmeleri için onlara fırsatlar sunulmaktadır (Salend, 2011). Böylece özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler, kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmektedir (Khusheim, 2022). Bu uygulama, özel eğitime ihtiyacı olan birey için fayda sağlamakla birlikte, aynı zamanda normal gelişim gösteren akranları için de oldukça önem arz etmektedir (Bea Francisco vd., 2020). Kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması içerisinde yer alan normal gelişim gösteren bireyler; bireysel farklılıklara karşı daha hoşgörülü yaklaşabilmekte, kendilerinden farklı olan bireylere yönelik olumsuz tutum ve davranışlarını değiştirebilmektedir (Diken & Sucuoğlu, 1999; Kwon vd., 2017). Buna ek olarak, özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler ve normal gelişim gösteren akranları, akademik ve sosyal alanlarda birbirlerini etkileyerek gelişimlerine katkı sağlamakta ve sosyal hayata uyumlarını kolaylaştıracak birçok beceriyi birlikte kazanmaktadır (İlik & Hacıeminoglu, 2019). Bu etkileşim, öğrenciler arasındaki iş birliğinin artmasına da katkıda bulunmaktadır (Scruggs vd., 2007).

Bütünleştirme eğitiminin uygulandığı kurumlarda öğretmenler, sürecin en önemli paydaşlarıdır. Öğretmenlerin öğrencilere rehberlik ederken sahip oldukları bilgi, beceri ve yeterlilikler, sürecin başarıya ulaşmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin süreci yürütürken belirli özelliklere sahip olması gerekmektedir. Kaya'ya (2014) göre öğretmenler; özel eğitim ve özel gereksinimli bireyler konusunda bilgi sahibi olmalı, bu bireylere karşı olumlu tutum sergilemeli, onları iyi tanımalı, onları bireysel farklılıkları ile kabul etmeli ve eğitim sürecini bu doğrultuda düzenlemeli, bu bireylere yönelik BEP'ler, materyaller, etkili ölçme ve değerlendirme araçları hazırlamalı ve uygulamalı, sürece yönelik paydaşlarla iş birliği yapmalı, özel gereksinimli bireylerin aileleri ile iletişim hâlinde olmalı ve onlara danışmanlık yapmalı, özel gereksinimli bireyler ile sağlıklı iletişim kurmalı ve onların da akranları ile sağlıklı iletişim kurmasını sağlamalıdır. Ancak kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının başarıya ulaşması yalnızca öğretmenlerin ilgili konuda yeterliliklerine bağlı değildir (Çetin, 2023). Sürecin etkili olabilmesi için diğer paydaşların da destekleyici bir rol üstlenmesi gerekmektedir.

Bütünleştirme uygulaması üzerine yapılan araştırmalar, bu uygulamanın etkililiğinin anlaşılmasında önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Alan yazın incelendiğinde; bütünleştirmenin uygulanabilirliği hakkında öğretmen görüşlerinin (Önder, 2021), akademisyen görüşlerinin (İnce, 2020); bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasına ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin (Özdemir, 2024), öğretmen adaylarının tutumlarının (Avramidis vd., 2000), öğretmen algılarının (Ahmetoğlu vd., 2019; Çetin, 2023), öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin (Çetin, 2023; Yavuzcan, 2024), okul idarecilerinin görüşlerinin (Coşkun, 2023) ve ebeveyn görüşlerinin (Kayahan Yüksel ve İşcen Karasu, 2022); bütünleştirme eğitiminde iş birlikçi eğitime yönelik öğretmen algı ve tutumlarının (Robinson, 2017), öğretmenlerin bütünleştirme öğrencilerine yönelik sosyal kabul ve iş motivasyon düzeyi arasındaki ilişkinin (Ürün, 2023), Montessori yaklaşımında bütünleştirme uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin (Ak, 2019), bütünleştirme

yoluyla eğitim alan öğrenciler için BEP geliştirme sürecine ilişkin öğretmen ve ebeveyn görüşlerinin (Yıldız, 2023), bütünleştirme kavramı ile ilgili öğretmenlerin metaforik algılarının (Gürsoy vd., 2019), bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına ilişkin veli katılımlarının (Oğuz, vd., 2024), bütünleştirme eğitimi uygulamalarında destek eğitimi hizmetleri ile ilgili öğretmen, aile ve idareci görüşlerinin (Günay, 2021) ve bütünleştirme uygulamalarında karşılaşılan sorunların (Zwane & Malale 2018) ele alındığı araştırmalara rastlanmıştır. Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasına yönelik tutumların, görüşlerin, yeterliliklerin ve sorunların araştırıldığı çalışmalara rastlansa da özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasını yürüten öğretmenlere yönelik önerilerini ortaya koyan bir çalışma ile karşılaşılması bu araştırmanın gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler hakkında bilgiye ve çeşitli yeterliliklere sahip olmaları gerekmektedir. Özellikle bu alanda deneyim kazanmış özel eğitim öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin, bilgi birikimleri ve alan hâkimiyetleriyle sınıfında bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenci bulunan öğretmenlere rehberlik etmeleri de önem taşımaktadır. Bu nedenle, özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasını yürüten öğretmenlere önerilerinin ortaya konulmasının uygulayıcılara ve alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasını yürüten öğretmenlere önerilerini ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Özel eğitim öğretmenlerinin;

- 1- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sınıfa uyum sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere,
- 2- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler hakkında diğer öğrencilere nasıl bilgilendirme yapılması gerektiğine,
- 3- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlamaya,
- 4- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere,
- 5- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler hakkında bilgi alabilecekleri kaynaklara,
- 6- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere ilişkin görüşleri ve bu problemlerin çözümlerine,
- 7- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ailesi ile iletişimde dikkat edilmesi gerekenlere,
- 8- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik katılmaları gereken hizmet içi eğitimlere ilişkin öğretmenlere önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin toplanması, verilerin analizi ile geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışmada; olayların ve algıların bütüncül ve gerçekçi bir biçimde doğal ortamda ortaya konmasına yönelik süreci barındıran, sosyal olguları bulundukları çevre içerisinde anlamayı ve araştırmayı ön plana alan nitel araştırma yöntemine (Yıldırım & Şimşek, 2013) uygun olarak betimleyici durum çalışması modeli tercih edilmiştir. Betimleyici durum çalışması, belirli bir bağlam içinde bir olayı veya durumu derinlemesine tanımlamayı amaçlayan modeldir (Yin, 2017). Durum çalışması araştırmaları gücünü; zaman kaybı olmadan doğru bilgiyi toplayabilmek için güncel yaşam durumları üzerinde çalışabilmesinden, durumları ayrıntıları ile raporlaştırabilmesinden ve araştırmacıya analiz ve karşılaştırma yapabilmesi için seçenekler sunmasından almaktadır (Creswell, 2021).

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Sivas ili Merkez ilçesinde yer alan özel eğitim okullarında farklı kademelerde görev yapan ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenen 37 özel eğitim öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışmaya katılacak bireylerin çeşitliliğini en üst seviyede yansıtmayı hedefleyen maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde amaç, evrene genelleme yapmak değil, çeşitlilik arz eden durumlar arasındaki ortaklıkları veya benzerlikleri tespit etmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu doğrultuda, 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Sivas ili Merkez ilçesinde yer alan özel eğitim okullarında I. kademedede görev yapan 11, II. kademedede görev yapan 7, III. kademedede görev yapan 7 ve meslek lisesinde görev yapan 12 özel eğitim öğretmeni olmak üzere toplam 37 öğretmen ile araştırma yürütülmüştür. Öğretmenlerin araştırmaya katılımlarında gönüllülük ilkesi esas alınmış ve öğretmenlerle görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik değişkenlerine ilişkin bilgilere Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Demografik Değişkenlerine İlişkin Bilgiler

Değişkenler	f	%
Cinsiyet	Kadın	23
	Erkek	14
Mesleki Kıdem	1-5 yıl arası	14
	6-10 yıl arası	6
	11-15 yıl arası	4
	16-20 yıl arası	5
	21 yıl ve üzeri	8
Mezun Olunan Fakülte	Eğitim Fakültesi	35
	Fen-Edebiyat Fakültesi	2
Mezun Olunan Bölüm	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	15
	Özel Eğitim Öğretmenliği	14
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	2
	İşitme Engelliler Öğretmenliği	2
	Görme Engelliler Öğretmenliği	1
	Sınıf Öğretmenliği	1
	Biyoloji Öğretmenliği	1
	Fransız Dili ve Edebiyatı	1
Toplam	37	100

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin 23’ünün kadın, 14’ünün erkek olduğu; 14’ünün 1-5 yıl arası, 6’sının 6-10 yıl arası, 4’ünün 11-15 yıl arası, 5’inin 16-20 yıl arası ve 8’inin de 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun olunan fakülte ve bölüm değişkenlerine bakıldığında 35’inin Eğitim Fakültesi, 2’sinin ise Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu olduğu; 15’inin Zihinsel Engelliler Öğretmenliği, 14’ünün Özel Eğitim Öğretmenliği, 2’sinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 2’sinin İşitme Engelliler Öğretmenliği, 1’inin Görme Engelliler Öğretmenliği, 1’inin Sınıf Öğretmenliği, 1’inin Biyoloji Öğretmenliği ve 1’inin ise Fransız Dili ve Edebiyatı bölümü mezunu olduğu belirlenmiştir. Görüşlerine başvurulmuş öğretmenler arasında özel eğitim öğretmeni kadrosunda görev yapmakta olup lisans eğitimini farklı bölümlerde tamamlamış olan öğretmenler bulunması bu araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Ancak bu öğretmenlerin özel eğitim alanında uzun yıllara dayanan mesleki kıdemleri sayesinde edindikleri tecrübelerin araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan sekiz sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formundaki sorular oluşturulurken öncelikle

bütünleştirme kavramı, bütünleştirme kavramının önemi ve günümüzdeki yerine ilişkin alan yazın incelenerek soru havuzu oluşturulmuştur. Hazırlanan görüşme formu uzmanlık alanı Eğitim Bilimleri olan iki, Özel Eğitim olan bir öğretim üyesi ile iki özel eğitim öğretmenin görüşüne sunulmuş ve uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunun ilk bölümünde öğretmenlerin cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan üniversite, fakülte ve bölümlerine ilişkin bilgilerini belirlemeye yönelik maddelere; ikinci bölümünde ise özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasını yürüten öğretmenlere önerilerini ortaya koymaya yönelik sekiz açık uçlu soruya yer verilmiştir. Böylece, görüşme formunda; özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sınıfa uyum sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler hakkında diğer öğrencilere nasıl bilgilendirme yapılması gerektiğine, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlamaya, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili bilgi alabilecekleri kaynaklara, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlerin neler olduğuna ve bu problemlerin çözümlerine, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ailesi ile iletişimde dikkat edilmesi gerekenlere ve bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik katılmaları gereken hizmet içi eğitimlere ilişkin öğretmenlere önerileri belirlenmeye çalışılmıştır. Görüşme formu uygulanmadan önce gerekli etik kurul izni alınmış; 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda uygun ve sessiz ortamlarda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlere verilerin sadece bilimsel amaçla kullanılacağını ve araştırma dışında kullanılmayacağını güvencesi verilmiş, kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı taahhüt edilmiştir. Daha sonra öğretmenlerle ortalama 20 dakika süren yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sırasında öğretmenleri yönlendirecek açıklamalara yer verilmemiştir.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmada veriler, nitel araştırma yöntemine uygun olarak içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde elde edilen veriler, belirli kurallar doğrultusunda oluşturulan kodlamalarla birlikte metin içerisinde yer alan bazı sözcüklerin daha küçük içerikler ile özetlendiği sistematik bir yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2022). İçerik analizinde, araştırmacıların elde ettiği verileri kendi içerisinde anlamlı bir şekilde çeşitli bölümlere ayırması ve ayırdığı her bir bölüme kod vermesi; oluşturulan kodlardan ortak anlamları olan verileri daha genel bir şekilde açıklayacak temalar oluşturması; oluşturulan bu kodları ve temaları düzenleyip ve tanımlanması ve son olarak detaylı bir biçimde verilmiş olan bulguları yorumlayıp gerekli çıkarımlarda bulunması beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Analiz sürecinde; öncelikle öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmelere ait veriler elektronik ortama aktarılmış, elde edilen verilerden kodlar ve temalar oluşturulmuş, daha sonra araştırmacılar tarafından anlamlandırma ve yorumlama çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde ve modellenmesinde, NVivo-10 nitel veri analizi programı kullanılmıştır.

2.5. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları

Nitel araştırmalarda geçerliğin ve güvenirliğin sağlanması oldukça önemlidir. Bu araştırmada, geçerliği sağlamak için aktarılabilirlik, inandırıcılık ve ayrıntılı rapor etme; güvenirliği sağlamak için ise tutarlılık ve teyit edilebilirlik (Yıldırım & Şimşek, 2013) kavramlarına dikkat edilmiştir. Araştırmada geçerliği ve verilerin aktarılabilirliğini sağlamak amacıyla, elde edilen veriler özgün halleriyle ve yorum eklenmeksizin okuyucuya sunulmuştur. İnandırıcılık boyutunda, görüşmeler gerçekleştirilmeden önce öğretmenlerle güven ortamı oluşturmak adına araştırma hakkında bilgiler verilmiştir. Bununla birlikte, nitel araştırmalarda geçerliği artırmak amacı ile elde edilen veriler ayrıntılı bir biçimde rapor edilmiştir. Araştırmada güvenirliği sağlamak için ise verilerin teyit edilebilir olması ve tutarlı olması önemlidir. Bu doğrultuda, araştırmacı elde edilen verileri okurken yorumunu katmamalı ve sonuçları verilere göre değerlendirebilmelidir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu sebeple araştırmacı tarafından yapılan çözümlemelerden elde edilen kodlar modellerde sunulmuş, doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Ayrıca,

görüşmelerden elde edilen veriler kayıt altına alınarak bilgisayar ortamında saklanmaktadır. Analiz sürecinde, öncelikle araştırmacılar verileri bireysel olarak analiz etmiş, kod ve temalar oluşturmuş; daha sonra bir araya gelerek değerlendirmişlerdir. Nitel analizin güvenilirliği, Miles ve Huberman (2016) formülüne göre %95 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman (2016) güvenilirliğin %90'ın üzerinde olmasının yeterli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin kimlik gizliliği göz önünde bulundurularak öğretmenlere ait açıklayıcı kısaltmalar (Creswell, 2013) kullanılmıştır (Örneğin, Ö3 kısaltmasının açılımı "Ö3" Öğretmen-3 şeklindedir). Bunun yanı sıra araştırmada; Eğitim Bilimleri alanından iki öğretim üyesinin uzman görüşü alınmış; uzmanlardan verileri gözden geçirip kodlamaların temalar ile tutarlılığı konusunda değerlendirme yapmaları istenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda bazı temalar ve kodlar daha anlaşılır hâle getirilerek sadeleştirilmiş, bazı temalarda birleştirme yapılmıştır. Böylece kodlara ve temalara son şekli verilmiştir.

2.6. Araştırmanın etik

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: T.C. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 27.02.2023

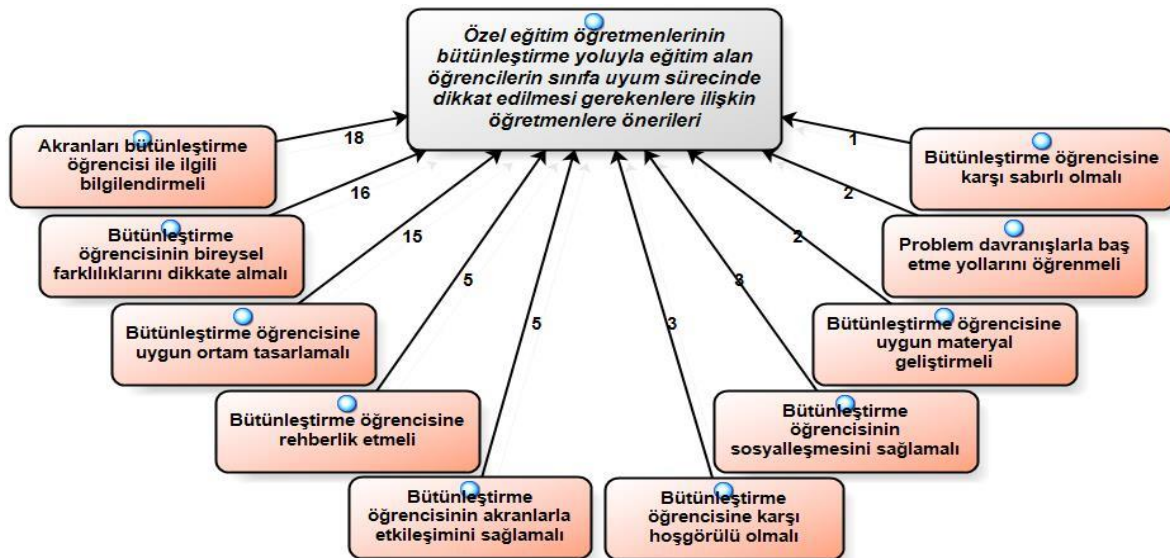
Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E-50704946-100-269368

3. BULGULAR

Bu bölümde, özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarını yürüten öğretmenlere önerilerine yönelik görüşlerinden elde edilen bulgulara ve bu bulgulara kaynaklık eden doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

3.1. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sınıfa uyum sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri

Araştırmada, özel eğitim öğretmenlerine bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sınıfa uyum sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerilerinin neler olduğu sorulmuş ve özel eğitim öğretmenlerinin cevaplarından elde edilen bulgulara Şekil 1'de yer verilmiştir.

Şekil 1. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sınıfa uyum sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri

Şekil 1 incelendiğinde “Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sınıfa uyum sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri” ana temasına ilişkin alt temalar ve frekansları görülmektedir. Kodlamalar incelendiğinde bu ana temanın 10 alt temadan oluştuğu ve bu alt temaların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru “Akranları bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirmeli” (f: 18), “Bütünleştirme öğrencisinin bireysel farklılıklarını dikkate almalı” (f: 16), “Bütünleştirme öğrencisine uygun ortam tasarlamalı” (f: 15), “Bütünleştirme öğrencisine rehberlik etmeli” (f: 5), “Bütünleştirme öğrencisinin akranlarla etkileşimini sağlamalı” (f: 5), “Bütünleştirme öğrencisine karşı hoşgörülü olmalı” (f: 3), “Bütünleştirme öğrencisinin sosyalleşmesini sağlamalı” (f: 3), “Bütünleştirme öğrencisine uygun materyal geliştirmeli” (f: 2), “Problem davranışlarla baş etme yollarını öğrenmeli” (f: 2) ve “Bütünleştirme öğrencisine karşı sabırlı olmalı” (f: 1) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Görüldüğü gibi bu süreçte özellikle akranları, bütünleştirme öğrencileri hakkında bilgilendirmenin önemi ön plana çıkmaktadır. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sınıfa uyum sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerilerine kaynaklık eden örnek ifadelerle aşağıda yer verilmiştir.

“Önce bütünleştirme öğrencisinin gireceği sınıfın öğrencileri hazırlanmalıdır. Bütünleştirme öğrencisinin özellikleri anlatılmalıdır. Öğrenciye karşı sergilemeleri gereken davranışlar hakkında bilgi verilmelidir.” (Ö8)

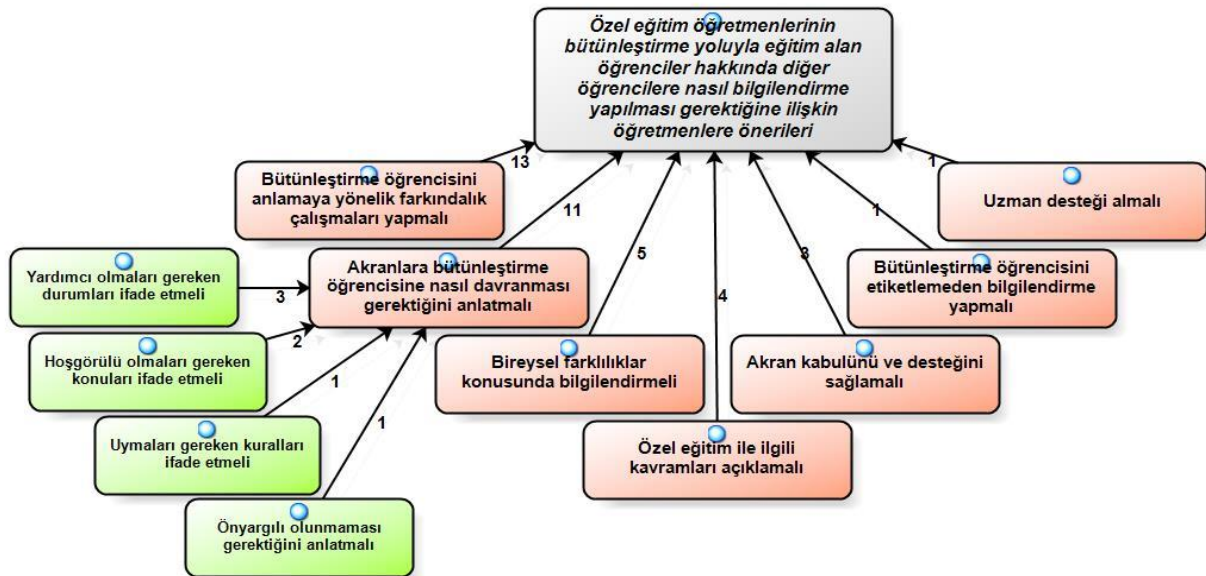
“Özel gereksinimli öğrenci hakkında diğer öğrencileri bilgilendirmeleri gerekir. Çünkü özel gereksinimli öğrencinin fiziksel, duygusal, psikososyal özelliklerini bilmeleri konusunda yarar sağlayacaktır.” (Ö34)

“Öğrencinin durumu düşünülerek sınıf şartları oluşturulmalı, dikkatini dağıtacak uyaranlar ortadan kaldırmalı.” (Ö17)

“Eğitim ortamında öğrenciye uygun gerekli ortamların sağlanması gerekmektedir.” (Ö31)

3.2. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler hakkında diğer öğrencilere nasıl bilgilendirme yapılması gerektiğine ilişkin öğretmenlere önerileri

Özel eğitim öğretmenlerine bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler hakkında diğer öğrencilere nasıl bilgilendirme yapılması gerektiğine ilişkin öğretmenlere önerileri sorulmuş ve özel eğitim öğretmenlerinin cevaplarından elde edilen bulgulara Şekil 2’de yer verilmiştir.

Şekil 2. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler hakkında diğer öğrencilere nasıl bilgilendirme yapılması gerektiğine ilişkin öğretmenlere önerileri

Şekil 2 incelendiğinde “Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler hakkında diğer öğrencilere nasıl bilgilendirme yapılması gerektiğine ilişkin öğretmenlere önerileri” ana temasına ilişkin alt temalar ve frekansları görülmektedir. Kodlamalar incelendiğinde bu ana temanın yedi alt temadan oluştuğu ve bu alt temaların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru “Bütünleştirme öğrencisini anlamaya yönelik farkındalık çalışmaları yapmalı” (f: 13), “Akranlara bütünleştirme öğrencisine nasıl davranması gerektiğini anlatmalı” (f: 11), “Bireysel farklılıklar konusunda bilgilendirmeli” (f: 5), “Özel eğitim ile ilgili kavramları açıklamalı” (f: 4), “Akran kabulünü ve desteğini sağlamalı” (f: 3), “Bütünleştirme öğrencisini etiketlemeden bilgilendirme yapmalı” (f: 1) ve “Uzman desteği almalı” (f: 1) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında “Akranlara bütünleştirme öğrencisine nasıl davranması gerektiğini anlatmalı” alt temasının kendi içerisinde “Yardımcı olmaları gereken durumları ifade etmeli” (f: 3), “Hoşgörülü olmaları gereken konuları ifade etmeli” (f: 2), “Uymaları gereken kuralları ifade etmeli” (f: 1) ve “Önyargılı olunmaması gerektiğini anlatmalı” (f: 1) olmak üzere dört gruba ayrıldığı belirlenmiştir. Görüldüğü gibi bu süreçte özellikle bütünleştirme öğrencisini anlamaya yönelik farkındalık çalışmaları yapmanın ve akranlara, bütünleştirme öğrencisine nasıl davranması gerektiğini anlatmanın gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler hakkında diğer öğrencilere nasıl bilgilendirme yapılması gerektiğine ilişkin öğretmenlere önerilerine kaynaklık eden örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

“Diğer öğrenciler bireysel farklılıklar konusunda bilgilendirilmesi, hangi durumlarda hoşgörülü olmaları gerektiği konusunda yardım etmeleri gereken durumların neler olduğu hakkında bilgilendirme çalışması yapılmalı.” (Ö3)

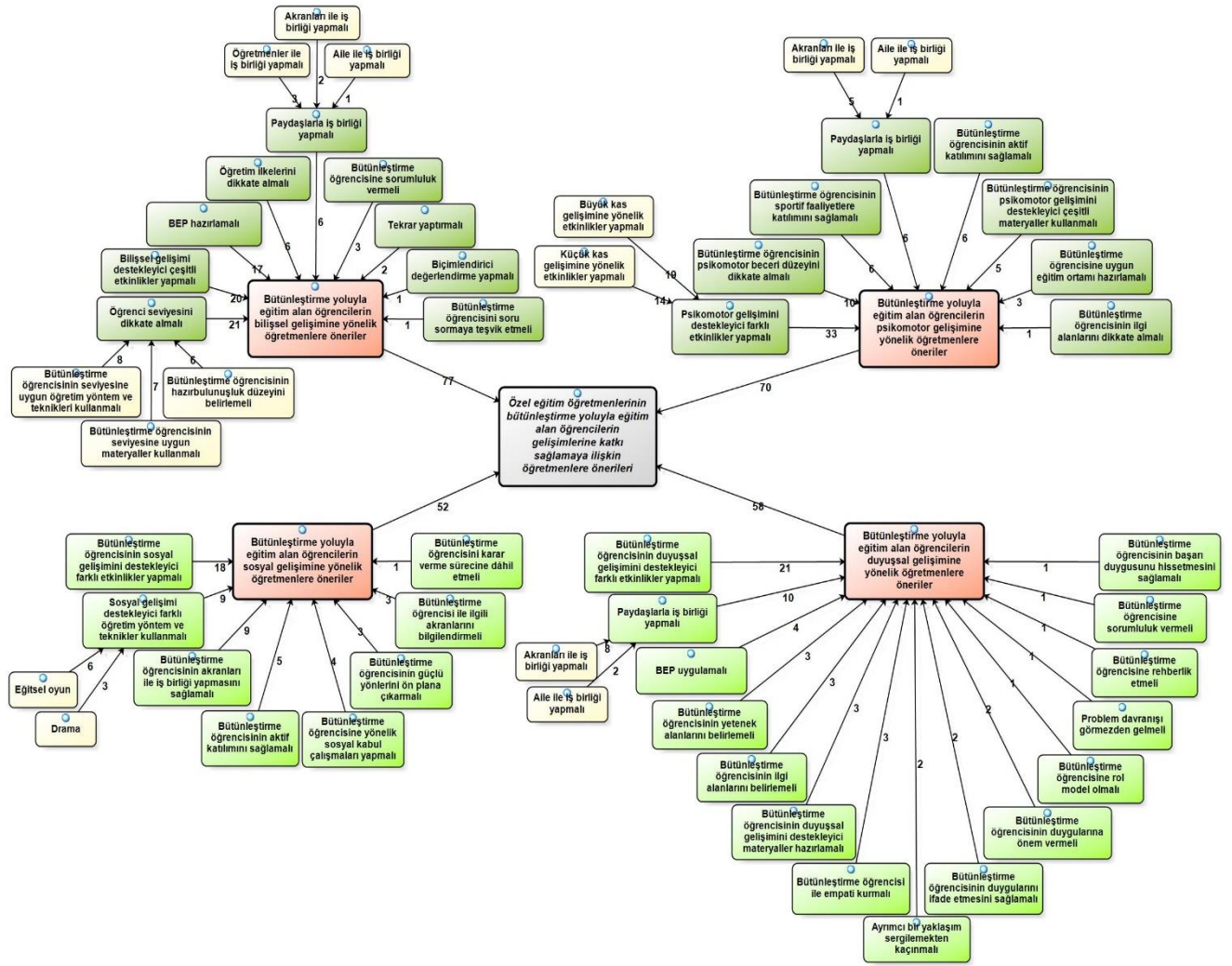
“İnsanlar arasında bireysel farklılıkların olduğunu bu farklılıkların bazen olumlu yönde olumsuz yönde olabileceği çocuklara anlatılır.” (Ö28)

“Diğer öğrencilerin empati kurmasını sağlayıcı oyunlar oynanarak, video izletilerek ya da öğrencinin durumu hakkında bilgi verilerek öğrencilere bu konuda uymaları gereken kurallar net bir şekilde ifade edilebilir.” (Ö4)

“Drama tekniğinden faydalanarak çocuklara özel gereksinimli bireyler ile ilgili bilgi verilmelidir. Farkındalık artırıcı çalışmalar yapılmalıdır.” (Ö5)

3.3. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlamaya ilişkin öğretmenlere önerileri

Araştırmada, özel eğitim öğretmenlerine bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlamaya ilişkin öğretmenlere önerilerinin neler olduğu sorulmuş ve özel eğitim öğretmenlerinin cevaplarından elde edilen bulgulara Şekil 3’te yer verilmiştir.

Şekil 3. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlamaya ilişkin öğretmenlere önerileri

Şekil 3 incelendiğinde “Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlamaya ilişkin öğretmenlere önerileri” ana temasına ilişkin alt temalar ve frekansları görülmektedir. Kodlamalar incelendiğinde bu ana temanın dört alt temadan oluştuğu ve bu alt temaların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru “Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin bilişsel gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler” (f: 77), “Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin psikomotor gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler” (f: 70), “Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin duyuşsal gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler” (f: 58) ve “Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sosyal gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler” (f: 52) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir.

“Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin bilişsel gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler” alt teması incelendiğinde bu alt temanın dokuz gruba ayrıldığı ve bu grupların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru “Öğrenci seviyesini dikkate almalı” (f: 21), “Bilişsel gelişimi destekleyici çeşitli etkinlikler yapmalı” (f: 20), “BEP hazırlamalı” (f: 17), “Öğretim ilkelerini dikkate almalı” (f: 6), “Paydaşlarla iş birliği yapmalı” (f: 6), “Bütünleştirme öğrencisine sorumluluk vermeli” (f: 3), “Tekrar yaptırmalı” (f: 2), “Bıçimlendirici değerlendirme yapmalı” (f: 1) ve “Bütünleştirme öğrencisini soru sormaya teşvik etmeli” (f: 1) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında; “Öğrenci seviyesini dikkate almalı” alt temasının kendi içerisinde “Bütünleştirme öğrencisinin seviyesine uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanmalı” (f: 8),

“Bütünleştirme öğrencisinin seviyesine uygun materyaller kullanılmalı” (f: 7) ve *“Bütünleştirme öğrencisinin hazırbulunuşluk düzeyini belirlemeli”* (f: 6) olmak üzere üç alt gruba; *“Paydaşlarla iş birliği yapmalı”* alt temasının kendi içerisinde *“Öğretmenlerle iş birliği yapmalı”* (f: 3), *“Akranları ile iş birliği yapmalı”* (f: 2) ve *“Aile ile iş birliği yapmalı”* (f: 1) olmak üzere üç alt gruba ayrıldığı görülmektedir.

“Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin psikomotor gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler” alt teması incelendiğinde bu alt temanın sekiz gruba ayrıldığı ve bu grupların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru *“Psikomotor gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı”* (f: 33), *“Bütünleştirme öğrencisinin psikomotor beceri düzeyini dikkate almalı”* (f: 10), *“Bütünleştirme öğrencisinin sportif faaliyetlere katılımını sağlamalı”* (f: 6), *“Paydaşlarla iş birliği yapmalı”* (f: 6), *“Bütünleştirme öğrencisinin aktif katılımını sağlamalı”* (f: 6), *“Bütünleştirme öğrencisinin psikomotor gelişimini destekleyici çeşitli materyaller kullanılmalı”* (f: 5), *“Bütünleştirme öğrencisine uygun eğitim ortamı hazırlamalı”* (f: 3) ve *“Bütünleştirme öğrencisinin ilgi alanlarını dikkate almalı”* (f: 1) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında *“Psikomotor gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı”* alt temasının kendi içerisinde *“Büyük kas gelişimine yönelik etkinlikler yapmalı”* (f: 19) ve *“Küçük kas gelişimine yönelik etkinlikler yapmalı”* (f: 14) olmak üzere iki alt gruba; *“Paydaşlarla iş birliği yapmalı”* alt temasının kendi içerisinde *“Akranları ile iş birliği yapmalı”* (f: 5) ve *“Aile ile iş birliği yapmalı”* (f: 1) olmak üzere iki alt gruba ayrıldığı görülmektedir.

“Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin duyuşsal gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler” alt teması incelendiğinde bu alt temanın 15 gruba ayrıldığı ve bu grupların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru *“Bütünleştirme öğrencisinin duyuşsal gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı”* (f: 21), *“Paydaşlarla iş birliği yapmalı”* (f: 10) *“BEP uygulamalı”* (f: 4), *“Bütünleştirme öğrencisinin yetenek alanlarını belirlemeli”* (f: 3), *“Bütünleştirme öğrencisinin ilgi alanlarını belirlemeli”* (f: 3), *“Bütünleştirme öğrencisinin duyuşsal gelişimini destekleyici materyaller hazırlamalı”* (f: 3), *“Bütünleştirme öğrencisi ile empati kurmalı”* (f: 3), *“Ayrımcı bir yaklaşım sergilemekten kaçınmalı”* (f: 2), *“Bütünleştirme öğrencisinin duygularını ifade etmesini sağlamalı”* (f: 2), *“Bütünleştirme öğrencisinin duygularına önem vermeli”* (f: 2), *“Bütünleştirme öğrencisine rol model olmalı”* (f: 1), *“Problem davranışı görmezden gelmeli”* (f: 1), *“Bütünleştirme öğrencisine rehberlik etmeli”* (f: 1), *“Bütünleştirme öğrencisine sorumluluk vermeli”* (f: 1) ve *“Bütünleştirme öğrencisinin başarı duygusunu hissetmesini sağlamalı”* (f: 1) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında; *“Paydaşlarla iş birliği yapmalı”* alt temasının kendi içerisinde; *“Akranları ile iş birliği yapmalı”* (f: 8) ve *“Aile ile iş birliği yapmalı”* (f: 2) olmak üzere iki alt gruba ayrıldığı görülmektedir.

“Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sosyal gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler” alt teması incelendiğinde bu alt temanın sekiz gruba ayrıldığı ve bu grupların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru *“Bütünleştirme öğrencisinin sosyal gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı”* (f: 18), *“Sosyal gelişimi destekleyici farklı öğretim yöntem ve teknikler kullanılmalı”* (f: 9) *“Bütünleştirme öğrencisinin akranları ile iş birliği yapmasını sağlamalı”* (f: 9), *“Bütünleştirme öğrencisinin aktif katılımını sağlamalı”* (f: 5), *“Bütünleştirme öğrencisine yönelik sosyal kabul çalışmaları yapmalı”* (f: 4), *“Bütünleştirme öğrencisinin güçlü yönlerini ön plana çıkarmalı”* (f: 3), *“Bütünleştirme öğrencisi ile ilgili akranlarını bilgilendirmeli”* (f: 3) ve *“Bütünleştirme öğrencisini karar verme sürecine dâhil etmeli”* (f: 1) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında, *“Sosyal gelişimi destekleyici farklı öğretim yöntem ve teknikler kullanılmalı”* alt temasının kendi içerisinde *“Eğitsel oyun”* (f: 6) ve *“Drama”* (f: 3) olmak üzere iki alt gruba ayrıldığı görülmektedir.

Genel olarak bakıldığında bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin bilişsel gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler arasında öğrenci seviyesini dikkate almalı, bilişsel gelişimi destekleyici çeşitli etkinlikler yapmalı, BEP hazırlamalı; psikomotor gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler arasında en fazla psikomotor gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı ve bütünleştirme öğrencisinin psikomotor beceri düzeyini dikkate almalı; duyuşsal gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler arasında bütünleştirme öğrencisinin duyuşsal gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı ve paydaşlarla iş

birliği yapmalı; sosyal gelişimine yönelik öğretmenlere öneriler arasında ise bütünleştirme öğrencisinin sosyal gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı önerilerinin vurgulandığı görülmektedir.

Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlamaya ilişkin öğretmenlere önerilerine kaynaklık eden örnek ifadelerle aşağıda yer verilmiştir:

Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin bilişsel gelişimlerine katkı sağlamak için öğretmenlere önerilerden örnekler

“Öğrenci merkezli yöntemler kullanarak bilişsel gelişim desteklenmeli, akıl yürütme, dikkat yönlendirme gibi tekniklerle öğrenci doğru yönlendirilmelidir.” (Ö29)

“Öğrencinin düzeyine uygun sınıf içi öğretim ve yöntem uygulamaları yapılmalıdır. Okul rehberliği ve aile ile iş birliği içinde olmalıdır. Öğrencinin ihtiyacına uygun plan hazırlar ve uygulamalıdır.” (Ö31)

“Öğretmen öğrencinin performans durumuna göre uzun dönemli amaçlarını belirlemeli ve bireyselleştirilmiş eğitim planını buna göre hazırlamalıdır. İyi hazırlanmış bireysel eğitim planı çocuğun bilişsel gelişimini de destekleyecektir.” (Ö33)

Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin psikomotor gelişimlerine katkı sağlamak için öğretmenlere önerilerden örnekler

“Sınıf içi oyunlarla (ritim çalışmaları-bardakla elle dizlere hafif vuruşlar) ya da grupla okul bahçesinde sıra veya gruplar halinde çökme, kalkma, zıplama oyunları oynatılabilir.” (Ö9)

Büyük kas gelişimi için zıplama, koşma, çocuğun yaşına uygun spor faaliyetleri, kas gelişimi için tutma, kavrama, ipe boncuk dizme, kesme, yapıştırma, gibi etkinlikler yaptırılmalıdır.” (Ö27)

El ve parmak gelişimi için resim yapma, yazı yazma, makasla kesme vb. beceriler dersler içine yayılabilir. Beden eğitimi derslerinde takla atma, zıplama, koşma vb. gibi aktivitelerde daha fazla sorumluluk verilebilir.” (Ö35)

Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin duyuşsal gelişimlerine katkı sağlamak için öğretmenlere önerilerden örnekler

“Duyuşsal gelişimi destekleyici oyunlar, videolar, dramatizasyon çalışmaları, duygu panosu oluşturma, sanatsal etkinlikler, müzikli dramatizasyon, hikâye oluşturma ve canlandırma gibi etkinlikler olabilir.” (Ö1)

“Öğrencinin beş duyu organına göre çalışmalar planlanabilir. Bunu yaparken öğrencinin performans düzeyine göre planlanması iyi olacaktır. Yaş grubuna göre oyunlar oynatılabilir. Objelere dokunarak çalışmalar yapılabilir. Çalışmalar basit bir mantığa göre hazırlanabilir.” (Ö12)

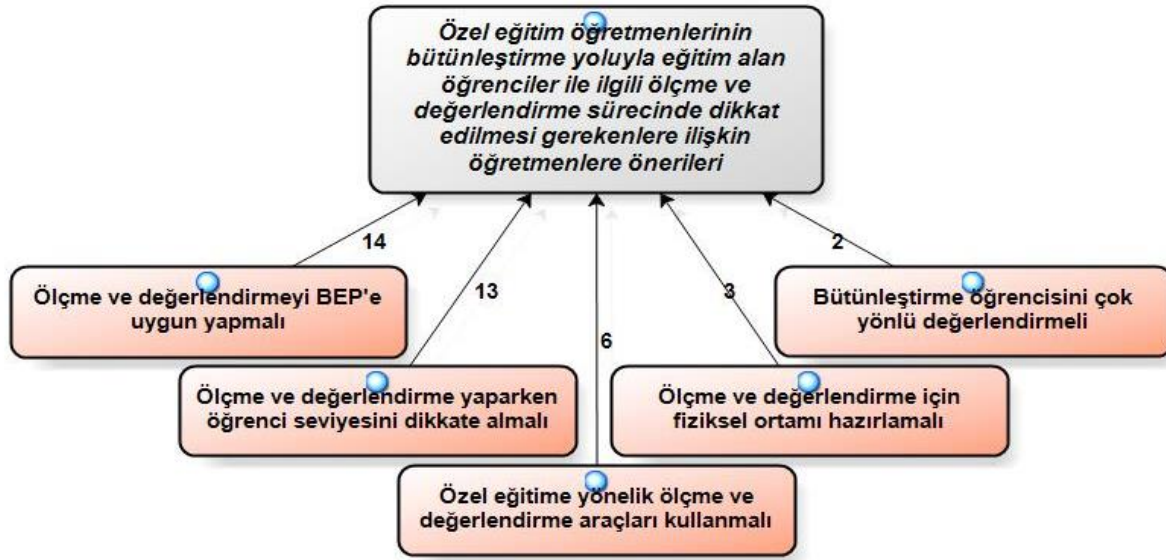
Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sosyal gelişimlerine katkı sağlamak için öğretmenlere önerilerden örnekler

“Öğrencilerin sosyal gelişimi için hem okul içi hem de okul dışı iş birliği gerektiren aktiviteler planlanabilir. Başka kişiler ve bireylerle iletişim kurmasına olanak sağlanabilir.” (Ö21)

“Okulda oyun etkinliklerine daha fazla önem verilebilir. Drama etkinlikleri, tiyatro, sinema etkinlikleri yapılabilir. Okulda yapılan sosyal faaliyetlerde ve gösterilerde görev verilebilir.” (Ö30)

3.4. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri

Özel eğitim öğretmenlerine bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat etmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerilerinin neler olduğu sorulmuş ve özel eğitim öğretmenlerinin cevaplarından elde edilen bulgulara Şekil 4’te yer verilmiştir.

Şekil 4. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünlleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri

Şekil 4 incelendiğinde “Özel eğitim öğretmenlerinin bütünlleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri” ana temasına ilişkin alt temalar ve frekansları görülmektedir. Kodlamalar incelendiğinde bu ana temanın beş alt temadan oluştuğu ve bu alt temaların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru “Ölçme ve değerlendirmeyi BEP’e uygun yapmalı” (f: 14), “Ölçme ve değerlendirme yaparken öğrenci seviyesini dikkate almalı” (f: 13), “Özel eğitime yönelik ölçme ve değerlendirme araçları kullanılmalı” (f: 6), “Ölçme ve değerlendirme için fiziksel ortamı hazırlamalı” (f: 3) ve “Bütünlleştirme öğrencisini çok yönlü değerlendirmeli” (f: 2) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Görüldüğü gibi bu süreçte öğretmenlerin ölçme ve değerlendirmeyi öğrenci seviyesini dikkate alarak ve BEP’e uygun olarak yapması gerektiği vurgulanmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünlleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerilerine kaynaklık eden örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

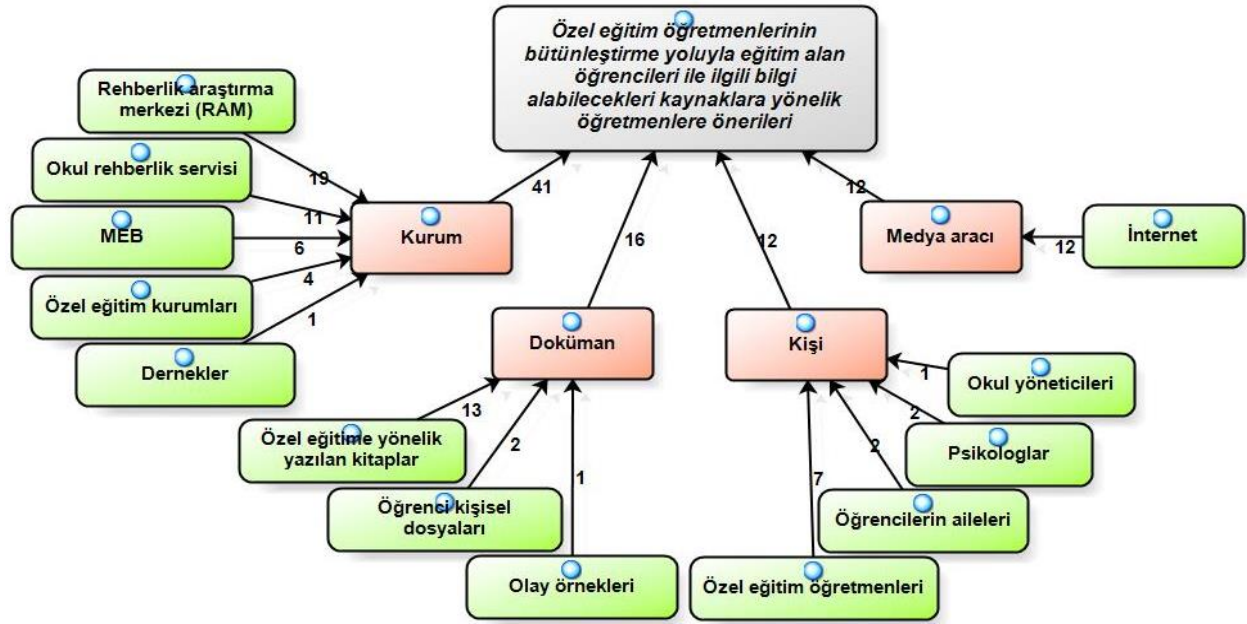
“Ölçme ve değerlendirme ölçekleri öğrencilerin BEP (Bireysel Eğitim Planı) uygun olmalıdır. Diğer öğrencilerle aynı ölçekleri kullanmak doğru değildir.” (Ö3)

“Özel gereksinimli öğrencinin BEP’e uygun alınan kazanımlar doğrultusunda değerlendirmeye tabi tutulması önemlidir.” (Ö27)

“Öğrencinin seviyesine uygun olarak ölçme ve değerlendirme yapılması daha faydalı olacaktır.” (Ö35)

3.5. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünlleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili bilgi alabilecekleri kaynaklara yönelik öğretmenlere önerileri

Özel eğitim öğretmenlerine bütünlleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili bilgi alabilecekleri kaynaklara yönelik öğretmenlere önerilerinin neler olduğu sorulmuş ve özel eğitim öğretmenlerinin cevaplarından elde edilen bulgulara Şekil 5’te yer verilmiştir.

Şekil 5. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencileri ile ilgili bilgi alabilecekleri kaynaklara yönelik öğretmenlere önerileri

Şekil 5 incelendiğinde “Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili bilgi alabilecekleri kaynaklara yönelik öğretmenlere önerileri” ana temasına ilişkin alt temalar ve frekansları görülmektedir. Kodlamalar incelendiğinde bu ana temanın dört alt temadan oluştuğu ve bu alt temaların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru “Kurum” (f: 41), “Doküman” (f: 16), “Kişi” (f: 12) ve “Medya aracı” (f: 12) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında; “Kurum” alt temasının kendi içerisinde “Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM)” (f: 19), “Okul rehberlik servisi” (f: 11), “MEB” (f: 6), “Özel eğitim kurumları” (f: 4) ve “Dernekler” (f: 1) olmak üzere beş gruba; “Doküman” alt temasının kendi içerisinde “Özel eğitime yönelik yazılan kitaplar” (f: 13), “Öğrenci kişisel dosyaları” (f: 2) ve “Olay örnekleri” (f: 1) olmak üzere üç gruba; “Kişi” alt temasının kendi içerisinde “Özel eğitim öğretmenleri” (f: 7), “Öğrencilerin aileleri” (f: 2), “Psikologlar” (f: 2) ve “Okul yöneticileri” (f: 1) olmak üzere dört gruba ayrıldığı; “Medya aracı” temasının ise “İnternet” (f: 12) olmak üzere tek gruptan oluştuğu belirlenmiştir. Görüldüğü gibi öğretmenlerin bilgi alabilecekleri kaynaklar arasında RAM, okul rehberlik servisi, özel eğitime yönelik yazılan kitaplar, özel eğitim öğretmenleri ve internet ön plana çıkmaktadır. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili bilgi alabilecekleri kaynaklara yönelik öğretmenlere önerilerine kaynaklık eden örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

“RAM’larla iş birliği yapılmalıdır. Tüm kitap kaynak ve internetten faydalanılmalıdır.” (Ö5)

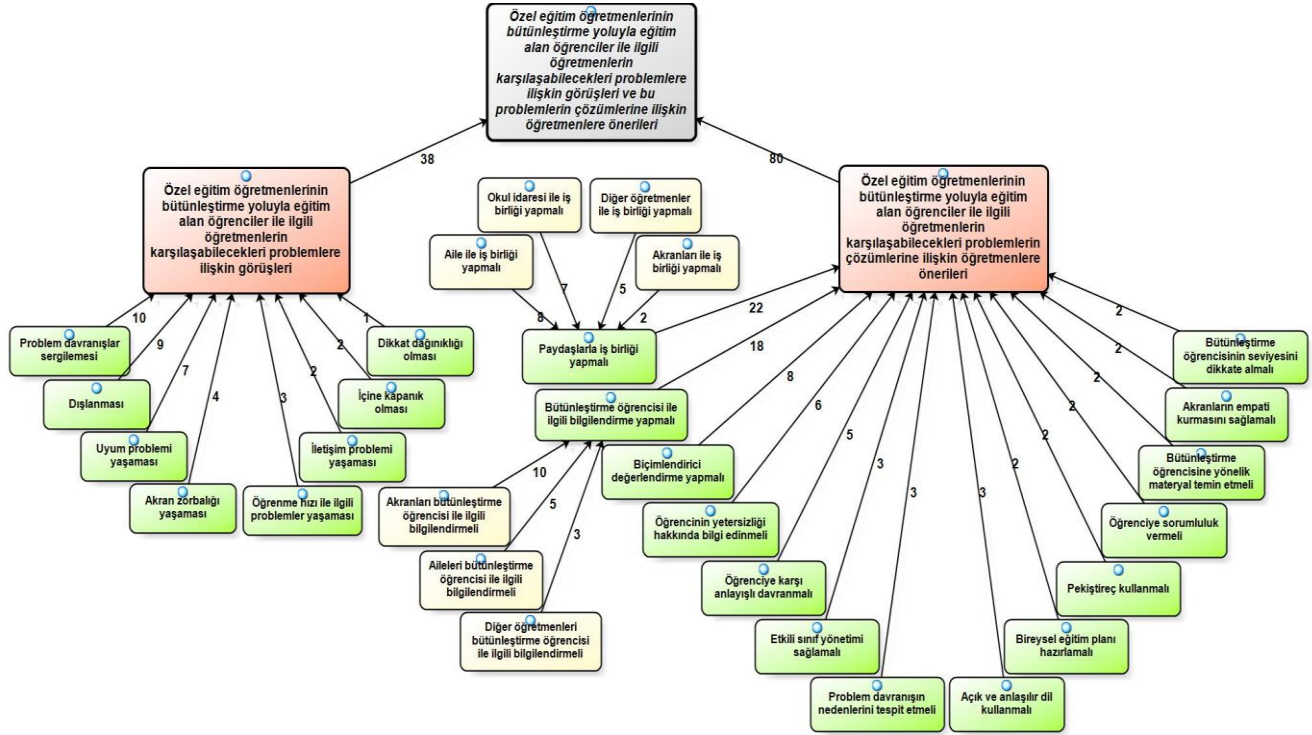
“Öğretmenler çevrelerinde bulunan diğer özel eğitim öğretmenlerinden bilgi alabilirler. Ayrıca RAM ile sürekli iletişim halinde olabilirler.” (Ö4)

“Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün ilgili yayınlarını öneririm.” (Ö32)

“Özel eğitim kaynaştırma öğrencilerine yönelik yazılan kitaplar. Üniversite özel eğitim bölümünde okutulan ders kitapları. Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün web sitesi.” (Ö1).

3.6. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere ilişkin görüşleri ve bu problemlerin çözümlerine ilişkin öğretmenlere önerileri

Özel eğitim öğretmenlerine bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere ilişkin görüşlerinin ve bu problemlere çözümlerine ilişkin öğretmenlere önerilerinin neler olduğu sorulmuş ve özel eğitim öğretmenlerinin cevaplarından elde edilen bulgulara Şekil 6’da yer verilmiştir.

Şekil 6. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere ilişkin görüşleri ve bu problemlerin çözümlerine ilişkin öğretmenlere önerileri

Şekil 6 incelendiğinde “Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere ilişkin görüşleri ve bu problemlerin çözümlerine ilişkin öğretmenlere önerileri” ana temasına ilişkin alt temalar ve frekansları görülmektedir. Kodlamalar incelendiğinde bu ana temanın “Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere ilişkin görüşleri” (f: 38) ve “Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlerin çözümlerine ilişkin öğretmenlere önerileri” (f: 80) olmak üzere iki alt temaya ayrıldığı görülmektedir.

“Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere ilişkin görüşleri” alt teması incelendiğinde bu alt temanın sekiz gruba ayrıldığı ve bu grupların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru “Problem davranışlar sergilemesi” (f: 10), “Dışlanması” (f: 9), “Uyum problemi yaşaması” (f: 7), “Akran zorbalığı yaşaması” (f: 4), “Öğrenme hızı ile ilgili problemler yaşaması” (f: 3), “İletişim problemi yaşaması” (f: 2), “İçine kapanık olması” (f: 2) ve “Dikkat dağınıklığı olması” (f: 1) şeklide sıralandığı belirlenmiştir. Görüldüğü gibi öğretmenler bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili özellikle problem davranışlar sergilemesi, dışlanması ve uyum problemi yaşaması problemleri yaşanabileceğini vurgulanmıştır.

“Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlerin çözümlerine ilişkin öğretmenlere önerileri” alt teması incelendiğinde bu alt temanın 14 gruba ayrıldığı ve bu grupların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru “Paydaşlarla iş birliği yapmalı” (f: 22),

“Bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirme yapmalı” (f: 18), “Bıçimlendirici değerlendirme yapmalı” (f: 8), “Öğrencinin yetersizliği hakkında bilgi edinmeli” (f: 6), “Öğrenciye karşı anlayışlı davranmalı” (f: 5), “Etkili sınıf yönetimi sağlamalı” (f: 3), “Problem davranışın nedenlerini tespit etmeli” (f: 3), “Açık ve anlaşılır dil kullanmalı” (f: 3), “Bireysel eğitim planı hazırlamalı” (f: 2), “Pekiştireç kullanmalı” (f: 2), “Öğrenciye sorumluluk vermeli” (f: 2), “Bütünleştirme öğrencisine yönelik materyal temin etmeli” (f: 2), “Akranların empati kurmasını sağlamalı” (f: 2) ve “Bütünleştirme öğrencisinin seviyesini dikkate almalı” (f: 2) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında; “Öğretmenler paydaşlarla iş birliği yapmalı” alt temasının kendi içerisinde; “Aile ile iş birliği yapmalı” (f: 8), “Okul idaresi ile iş birliği yapmalı” (f: 7), “Diğer öğretmenler ile iş birliği yapmalı” (f: 5) ve “Akranları ile iş birliği yapmalı” (f: 2) olmak üzere dört alt gruba; “Öğretmenler bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirme yapmalı” alt temasının kendi içerisinde “Akranları bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirmeli” (f: 10), “Aileleri bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirmeli” (f: 5) ve “Diğer öğretmenleri bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirmeli” (f: 3) olmak üzere üç alt gruba ayrıldığı belirlenmiştir. Görüldüğü gibi öğretmenlerin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili problemleri özellikle paydaşlarla iş birliği yaparak ve bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirme yaparak çözebilecekleri vurgulanmıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere ilişkin görüşlerine ve bu problemlere yönelik öğretmenlere çözüm önerilerine kaynaklık eden örnek ifadelerle aşağıda yer verilmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere ilişkin görüşlerinden örnekler

“Sınıftaki diğer öğrenciler bütünleştirme öğrencisini benimsemeyebilir ya da bütünleştirme öğrencisi kendini yeterince ifade edemediği için davranışsal problemler gösterebilirler.” (Ö8)

“Öğrencinin varsa problem davranışları sebebiyle sınıf ortamında ahengi bozma durumu öğretmenin karşılaşılabileceği bir problem olabilir.” (Ö35)

“Bütünleştirme öğrencisi normal gelişim gösteren akranlarından sık sık akran zorbalığına uğrayabilir.” (Ö23)

Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlerin çözümüne ilişkin öğretmenlere önerilerinden örnekler

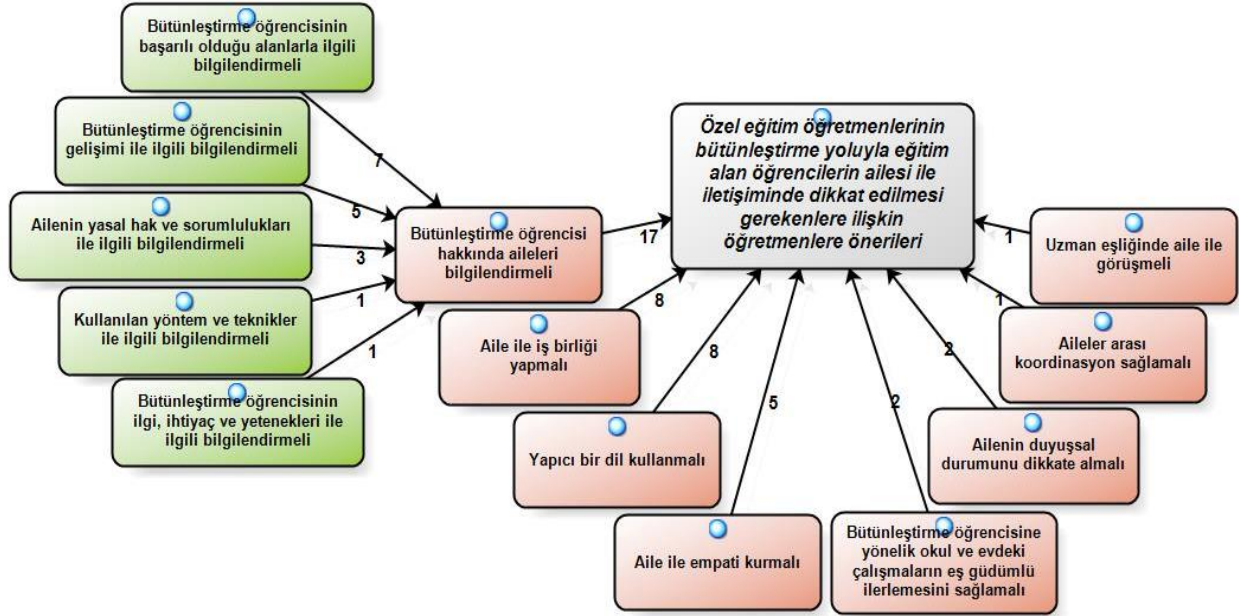
“Öğrenci sınıfa gelmeden akranları bilgilendirilmeli ve nasıl davranmaları gerektiği anlatılmalı. Öğrencinin yetersizlik durumu araştırılmalı, gerekli önlemler ve fiziksel uyarlamalar yapılmalı. Aile ile öncesinde görüşülerek öğrenci hakkında kapsamlı bilgi alınmalı, okuldaki diğer öğretmenlerde bilgilendirilmeli.” (Ö1)

“Kabul sıkıntısı yaşayabilirler bunun için diğer öğrencilere bütünleştirme öğrencisini kabulle ilgili bilgilendirmeler ve uygulamalar yapılabilir.” (Ö30)

“Öğrencinin okula uyum sağlaması için gerekli ortamın hazırlanması. Akranlarına bilgi verilmesi ve daha duyarlı olmalarının sağlanması. Aile ile iş birliği sağlanmalı, aileye gerekli bilgilendirici seminerler düzenlenmeli.” (Ö37).

3.7. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ailesi ile iletişimde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri

Özel eğitim öğretmenlerine bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ailesi ile iletişimde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerilerinin neler olduğu sorulmuş ve özel eğitim öğretmenlerinin cevaplarından elde edilen bulgulara Şekil 7’de yer verilmiştir.

Şekil 7. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ailesi ile iletişimde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri

Şekil 7 incelendiğinde “Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ailesi ile iletişimde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri” ana temasına ilişkin alt temalar ve frekansları görülmektedir. Kodlamalar incelendiğinde bu ana temanın sekiz alt temadan oluştuğu ve bu alt temaların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru “Bütünleştirme öğrencisi hakkında aileleri bilgilendirmeli” (f: 17), “Aile ile iş birliği yapmalı” (f: 8), “Yapıcı bir dil kullanmalı” (f: 8), “Aile ile empati kurmalı” (f: 5), “Bütünleştirme öğrencisine yönelik okul ve evdeki çalışmaların eş güdümlü ilerlemesini sağlamalı” (f: 2), “Ailenin duyuşsal durumunu dikkate almalı” (f: 2), “Aileler arası koordinasyon sağlamalı” (f: 1) ve “Uzman eşliğinde aile ile görüşmeli” (f: 1) şeklinde ayrıldığı görülmektedir. Detaylı inceleme yapıldığında, “Bütünleştirme öğrencisi hakkında aileleri bilgilendirmeli” alt temasının kendi içerisinde “Bütünleştirme öğrencisinin başarılı olduğu alanlarla ilgili bilgilendirmeli” (f: 7), “Bütünleştirme öğrencisinin gelişimi ile ilgili bilgilendirmeli” (f: 5), “Ailenin yasal hak ve sorumlulukları ile ilgili bilgilendirmeli” (f: 3), “Kullanılan yöntem ve teknikler ile ilgili bilgilendirilmeli” (f: 1) ve “Bütünleştirme öğrencisinin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri ile ilgili bilgilendirmeli” (f: 1) olmak üzere beş gruba ayrıldığı belirlenmiştir. Görüldüğü gibi öğretmenlerin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ailesi ile iletişimde bütünleştirme öğrencisi hakkında aileleri bilgilendirmesinin, onlarla iş birliği yapmasının, yapıcı bir dil kullanmasının önemi vurgulanmıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ailesi ile iletişimde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerilerine kaynaklık eden örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

“Öğrencinin başarılı olduğu alanlardan bahsedilip daha çok onların üzerinde durulmalı. Kötü özelliklerinden daha sonra bahsedilmeli.” (Ö17)

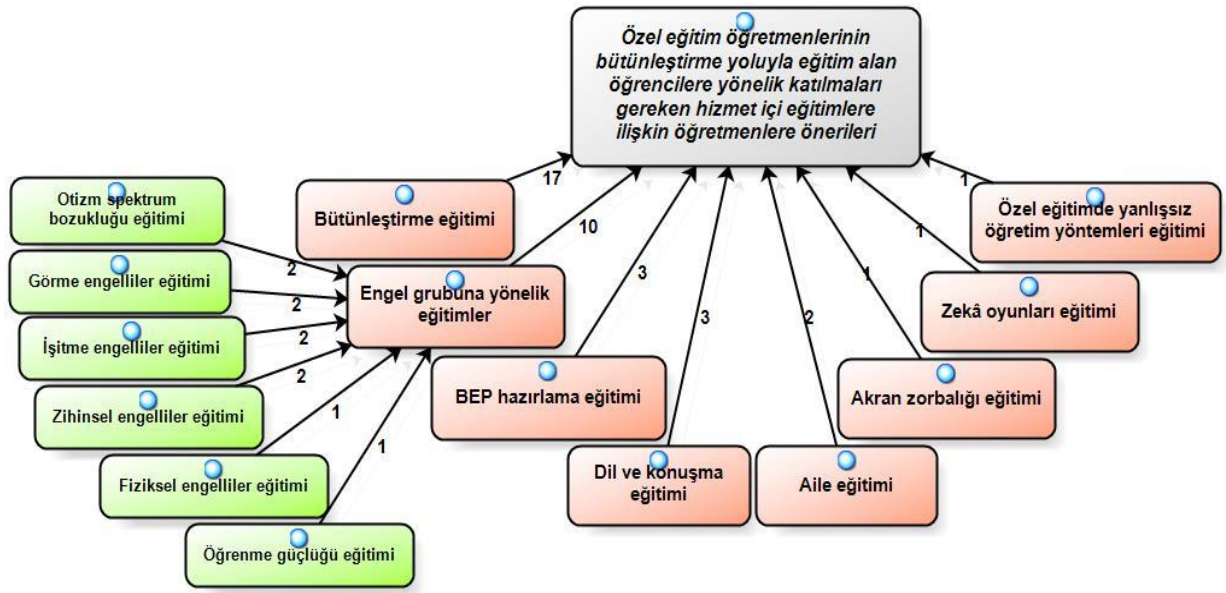
"Öğretmenler çocuğun öncelikle olumlu, yapabildiği beceriler üzerinden anlatım yapmalı, veliler ile görüşmeli, sonrasında olumsuz durumları konuşmalıdır." (Ö33)

"Yapıcı, iyimser bir yaklaşımla iş birliği içinde olunarak güzel ilerlemeler kaydedileceğinin söylenmesi." (Ö36)

"Çocuklarının ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri konusunda aileler bilgilendirilmeli, açık ve net olunmalıdır." (Ö3)

3.8. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik katılmaları gereken hizmet içi eğitimlere ilişkin öğretmenlere önerileri

Özel eğitim öğretmenlerine bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik katılmaları gereken hizmet içi eğitimlere ilişkin öğretmenlere önerilerinin neler olduğu sorulmuş ve özel eğitim öğretmenlerinin cevaplarından elde edilen bulgulara Şekil 8'de yer verilmiştir.

Şekil 8. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik katılmaları gereken hizmet içi eğitimlere ilişkin öğretmenlere önerileri

Şekil 8 incelendiğinde "Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik katılmaları gereken hizmet içi eğitimlere ilişkin öğretmenlere önerileri" ana temasına ilişkin alt temalar ve frekansları görülmektedir. Kodlamalar incelendiğinde bu ana temanın sekiz alt temadan oluştuğu ve bu alt temaların en yüksek frekanstan en düşüğe doğru "Bütünleştirme eğitimi" (f: 17), "Engel grubuna yönelik eğitimler" (f: 10), "BEP hazırlama eğitimi" (f: 3), "Dil ve konuşma eğitimi" (f: 3), "Aile eğitimi" (f: 2), "Akran zorbalığı eğitimi" (f: 1), "Zekâ oyunları eğitimi" (f: 1) ve "Özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri eğitimi" (f: 1) şeklinde sıralandığı belirlenmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında; "Engel grubuna yönelik eğitimler" alt temasının kendi içerisinde "Otizm spektrum bozukluğu eğitimi" (f: 2), "Görme engelliler eğitimi" (f: 2), "İşitme engelliler eğitimi" (f: 2), "Zihinsel engelliler eğitimi" (f: 2), "Fiziksel engelliler eğitimi" (f: 1) ve "Öğrenme güçlüğü eğitimi" (f: 1) olmak üzere altı gruba ayrıldığı belirlenmiştir. Görüldüğü gibi öğretmenlerin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik katılmaları gereken hizmet içi eğitimler arasında en fazla bütünleştirme eğitimi ve engel grubuna yönelik eğitimler vurgulanmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik katılmaları gereken hizmet içi eğitimlere ilişkin öğretmenlere önerilerine kaynaklık eden örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

"Mutlaka bütünleştirme ve BEP hazırlama konusunda eğitim çalışmalarına katılmaları gereklidir." (Ö5)

“Öğrenme güçlüğü eğitimi, kaynaştırma/ bütünleştirme eğitimleri, dil konuşma bozukluğu olan öğrencilerin eğitimi, otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin eğitimi” (Ö27)

“Zekâ oyunları, akran zorbalığı, dil konuşma vb. hizmet içi eğitimleri almaları tavsiye olunur.” (Ö13)

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu başlık altında, özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen sonuçlara, bu sonuçların alan yazın ile karşılaştırılarak değerlendirildiği tartışma bölümüne ve araştırma sonuçları doğrultusunda sunulan önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada öncelikle özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sınıfa uyum sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri incelendiğinde öğretmenlerin özellikle akranları bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirmeli, bütünleştirme öğrencisinin bireysel farklılıklarını dikkate almalı ve bütünleştirme öğrencisine uygun ortam tasarlamalı önerilerine vurgu yaptıkları; bunun yanı sıra öğretmenler bütünleştirme öğrencisine rehberlik etmeli, bütünleştirme öğrencisinin akranlarla etkileşimini sağlamalı, bütünleştirme öğrencisine karşı hoşgörülü olmalı, bütünleştirme öğrencisinin sosyalleşmesini sağlamalı, bütünleştirme öğrencisine uygun materyal geliştirilmeli, problem davranışlarla baş etme yollarını öğrenmeli, bütünleştirme öğrencisine karşı sabırlı olmalı önerilerini sundukları tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde araştırma sonuçlarıyla paralel şekilde Gök (2013), kaynaştırma öğrencisinin sınıfa uyum sağlayabilmesi için öğrenciler arasında dayanışma ortamının, sevgi ve empatiye dayalı bir sınıf ikliminin oluşturulması; ayrıca bu öğrencilere destek olabilmek adına akran desteği sağlanması ve kaynaştırma öğrencisi hakkında bilgilendirme çalışmaları yapılması gerektiğini belirtmiştir. Demir 'in (2023) araştırmasında ulaşılan, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa uyum sağlaması için farklılıklara saygı kültürünün oluşturulması ve öğrencilerin tüm etkinliklere dâhil edilmesi gerektiğine yönelik sonuçlar da mevcut araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Kargın (2007), genel eğitim sınıflarının özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin de gereksinimlerini karşılayabilecekleri şekilde düzenlenmesi gerektiğini vurgulamış olup bu sonuç mevcut araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Sadioğlu vd. (2012) araştırmasında sınıf öğretmenlerinin akranlarını kaynaştırma öğrencisi hakkında bilgilendirdiklerini; Şahin (2010) ise araştırmasında sınıf öğretmenlerinin bilgilendirme yapmanın yanı sıra birkaç gönüllü öğrenciyi kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenmeleri için görevlendirdiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar mevcut araştırma sonucuyla örtüşmektedir. Benzer şekilde Türkoğlu (2007) da araştırmasında sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamasının başarılı olabilmesi için normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli öğrenciler konusunda bilgilendirmesi ve canlandırma çalışmaları yapması gerektiğini ifade etmişlerdir. Özetle, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sınıfa uyum sürecinde öğretmenlerin özellikle akranları, bütünleştirme öğrencisiyle ilgili bilgilendirmesinin, onların bireysel farklılıklarını dikkate almasının ve onlara uygun ortam tasarlamasının önemi vurgulanmıştır.

Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler hakkında diğer öğrencilere nasıl bilgilendirme yapılması gerektiğine ilişkin öğretmenlere önerileri incelendiğinde öğretmenlerin bütünleştirme öğrencisini anlamaya yönelik farkındalık çalışmaları yapmalı, akranlara bütünleştirme öğrencisine nasıl davranması gerektiğini anlatmalı, bireysel farklılıklar konusunda bilgilendirmeli, özel eğitim ile ilgili kavramları açıklamalı, akran kabulünü ve desteğini sağlamalı, bütünleştirme öğrencisini etiketlemeden bilgilendirme yapmalı ve uzman desteği almalı önerilerini sundukları tespit edilmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında akranlara bütünleştirme öğrencisine nasıl davranması gerektiğini anlatmalı alt temasının kendi içerisinde yardımcı olmaları gereken durumları ifade etmeli, hoşgörülü olmaları gereken konuları ifade etmeli, uymaları gereken kuralları ifade etmeli ve önyargılı olunmaması gerektiğini anlatmalı şeklinde ayrıldığı belirlenmiştir. Alan yazın incelendiğinde benzer şekilde Demir (2023) tarafından yapılan araştırmada, ilkökul öğretmenlerinin diğer öğrencileri kaynaştırma öğrencilerini kabul etmeleri ve destek olmaları için ikna etme, birlikte oynamalarını sağlayarak kaynaştırma gibi yöntemleri denediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Mevcut araştırmanın sonucuna paralel olarak Türkoğlu (2007) da araştırmasında sınıf öğretmenlerinin normal gelişim gösteren öğrenciler

ile toplantılar düzenleyerek onları özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ve kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgilendirmeleri ve canlandırma çalışmaları yapmaları gerektiğini tespit etmiştir. Özetle, öğretmenlerin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencileri anlamaya ve onlara nasıl davranılması gerektiğini anlatmaya yönelik farkındalık çalışmaları yapmalarının önemi vurgulanmıştır.

Araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlamaya yönelik öğretmenlere sundukları önerilerin; bilişsel, psikomotor, duyuşsal ve sosyal gelişim olmak üzere dört ana başlık altında toplandığı belirlenmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin bilişsel gelişimine yönelik öğretmenlere önerilerine bakıldığında öğrenci seviyesini dikkate almalı, bilişsel gelişimi destekleyici çeşitli etkinlikler yapmalı, BEP hazırlamalı, öğretim ilkelerini dikkate almalı, paydaşlarla iş birliği yapmalı, bütünleştirme öğrencisine sorumluluk vermeli, tekrar yaptırmalı, biçimlendirici değerlendirme yapmalı ve bütünleştirme öğrencisini soru sormaya teşvik etmeli önerilerini sundukları sonucuna ulaşılmıştır. Detaylı inceleme yapıldığında; öğrenci seviyesini dikkate almalı alt temasının kendi içerisinde bütünleştirme öğrencisinin seviyesine uygun öğretim yöntem ve teknikler kullanmalı, bütünleştirme öğrencisinin seviyesine uygun materyaller kullanmalı, bütünleştirme öğrencisinin hazırbulunuşluk düzeyini belirlemeli şeklinde; paydaşlarla iş birliği yapmalı alt temasının kendi içerisinde öğretmenlerle iş birliği yapmalı, akranları ile iş birliği yapmalı, aile ile iş birliği yapmalı şeklinde ayrıldığı belirlenmiştir. Alan yazın incelendiğinde yapılan araştırma sonuçlarının mevcut araştırmadan elde edilen sonuçlar ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Karaca (2018) araştırmasında sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenin kaynaştırma öğrencisine uygun planlar hazırlaması, öğretimde kullanılan araç-gereçleri öğrencinin gereksinimlerine göre düzenlemesi, sınıf içerisinde ve dışarısında öğrenciye yardım etmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Demir'in (2023) araştırmasında kaynaştırma öğrencisinin ders başarısı için aile ile iş birliği yapılması, öğrenciye özgü etkinlikler yapılması, bol tekrar yaptırılması ve yaparak yaşayarak öğrenmesinin sağlanması gerektiği ifade etmesi mevcut araştırma sonucunu desteklemektedir. Öztürk ve Eratay (2010) BEP'in öğretmene sağladığı faydaları öğrencideki ilerlemelerin görülmesi, öğretmene zaman kazandırması, öğrenci ile bir araya gelecek diğer bir öğretmene fikir veriyor olması şeklinde değerlendirmiştir. Aynı çalışmada, her çocuğun özelliklerinin farklı olması ve birebir ilgilenilmesinin gerekliliği nedeniyle BEP'e ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, araştırma sonuçlarında vurgulanan öğrenci seviyesini dikkate alma, bilişsel gelişimi destekleyici çeşitli etkinlikler yapma, BEP hazırlama, öğretim ilkelerini göz önünde bulundurma ve paydaşlarla iş birliği yapma gibi öneriler mevcut araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin psikomotor gelişimine yönelik öğretmenlere önerilerine bakıldığında öğretmenlerin psikomotor gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı, bütünleştirme öğrencisinin psikomotor beceri düzeyini dikkate almalı, bütünleştirme öğrencisinin sportif faaliyetlere katılımını sağlamalı, paydaşlarla iş birliği yapmalı, bütünleştirme öğrencisinin aktif katılımını sağlamalı, bütünleştirme öğrencisinin psikomotor gelişimini destekleyici çeşitli materyaller kullanmalı, bütünleştirme öğrencisine uygun eğitim ortamı hazırlamalı ve bütünleştirme öğrencisinin ilgi alanlarını dikkate almalı önerilerini sundukları sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde benzer şekilde Biçer vd. (2004) tarafından yapılan araştırma, güç-kuvvet egzersizlerinin çocukların sportif yeteneklerine ve fiziksel gelişimlerine fayda sağladığı, ayrıca sosyal ve ruhsal gelişimlerinde de etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca beden eğitimi programının zihinsel engelli çocukların sosyalleşmesine katkı sağladığı belirlenmiştir (Çevik & Kabasakal, 2013). Özetle, öğretmenlerin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin psikomotor gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmasının önemi vurgulanmıştır.

Araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin duyuşsal gelişimine yönelik öğretmenlere önerilerine bakıldığında öğretmenlerin bütünleştirme öğrencisinin duyuşsal gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı, paydaşlarla iş birliği yapmalı, BEP uygulamalı,

bütünleştirme öğrencisinin yetenek alanlarını belirlemeli, bütünleştirme öğrencisinin ilgi alanlarını belirlemeli, bütünleştirme öğrencisinin duyuşsal gelişimini destekleyici materyaller hazırlamalı, bütünleştirme öğrencisi ile empati kurmalı, ayrımcı bir yaklaşım sergilemekten kaçınmalı, bütünleştirme öğrencisinin duygularını ifade etmesini sağlamalı, bütünleştirme öğrencisinin duygularına önem vermeli, bütünleştirme öğrencisine rol model olmalı, problem davranışı görmezden gelmeli, bütünleştirme öğrencisine rehberlik etmeli, bütünleştirme öğrencisine sorumluluk vermeli ve bütünleştirme öğrencisinin başarı duygusunu hissetmesini sağlamalı önerilerini sundukları belirlenmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında paydaşlarla iş birliği yapmalı alt temasının kendi içerisinde akranları ile iş birliği yapmalı ve aile ile iş birliği yapmalı şeklinde ayrıldığı tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde araştırma sonuçlarını destekler nitelikte, duyuşsal gelişimin desteklenmesinde etkinlik ve materyal seçiminin öğretmenin dikkat etmesi gereken en önemli noktalardan birisi olduğu belirtilmiştir (Ashiabi, 2000). Araştırma sonuçlarıyla paralel şekilde, özel eğitimde aile ile iş birliği içinde olunmasının önemli olduğu (Sarı vd., 2017) ancak aileyle iş birliğinin istenilen düzeyde gerçekleştirilmediği, ailelerin bazılarının çalışmalara katılım gösterirken bazılarının ise katılım göstermedikleri tespit edilmiştir (Altun & Gülben, 2009; Korucu, 2005). Gök (2013) tarafından yapılan çalışmada da sınıfında bütünleştirme öğrencisi bulunan öğretmenlerin, öğrencilere başarıma duygusunu yaşatarak olası sorunları yönetebildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Demir (2015) ise kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşabilmesi için normal gelişim gösteren öğrencilerin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerle empati kurmaları gerektiği ifade etmiştir. Görüldüğü üzere alan yazında yer alan bu çalışmalarda ulaşılan öğretmenlerin bütünleştirme öğrencisinin duyuşsal gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı, paydaşlarla iş birliği yapmalı, bütünleştirme öğrencisinin duyuşsal gelişimini destekleyici materyaller hazırlamalı, bütünleştirme öğrencisi ile empati kurmalı gibi sonuçlar mevcut araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin sosyal gelişimine yönelik öğretmenlere önerilerine bakıldığında öğretmenlerin bütünleştirme öğrencisinin sosyal gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı, sosyal gelişimi destekleyici farklı öğretim yöntem ve teknikler kullanmalı, bütünleştirme öğrencisinin akranları ile iş birliği yapmasını sağlamalı, bütünleştirme öğrencisinin aktif katılımını sağlamalı, bütünleştirme öğrencisine yönelik sosyal kabul çalışmaları yapmalı, bütünleştirme öğrencisinin güçlü yönlerini ön plana çıkarmalı, bütünleştirme öğrencisi ile ilgili akranlarını bilgilendirmeli, bütünleştirme öğrencisini karar verme sürecine dâhil etmeli önerilerini sundukları sonucuna ulaşılmıştır. Detaylı inceleme yapıldığında; sosyal gelişimi destekleyici farklı öğretim yöntem ve teknikler kullanmalı alt temasının kendi içerisinde eğitsel oyun ve drama şeklinde ayrıldığı belirlenmiştir. Alan yazın incelendiğinde mevcut araştırma sonucunu destekler nitelikte Anılan ve Kayacan (2015) sınıf öğretmenlerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin sosyalleşmeleri için akran etkileşimi sağladıklarını, özel gereksinimli öğrenciye görev ve sorumluluk verdiklerini, diğer öğrencileri özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci hakkında bilinçlendirdiklerini, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciye söz hakkı vererek sürece dâhil ettiklerini ve sınıf etkinliklerinde grup çalışmalarına yer verdiklerini belirtmişlerdir. Gök (2013) tarafından yapılan çalışmada da araştırma sonucuyla paralel şekilde, öğretmenin sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunmasının öğretim yöntemi seçiminde genellikle tiyatro, drama gibi görsel öğrenmeye fırsat sağlayan yöntemlerin seçilmesine neden olduğu ifade edilmiştir. Türkoğlu (2007) kaynaştırma uygulamalarının normal gelişim gösteren öğrenci ve kaynaştırma öğrencisi için sosyalleşme anlamında büyük fayda sağladığını ifade etmiştir. Şahin'in (2010) araştırmasında, kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun sosyal ilişkilerinde kendilerini gruba dâhil edebilecek becerilere sahip olmadıklarının ortaya konması, mevcut çalışmada bütünleştirme öğrencilerine yönelik sosyal kabul çalışmalarının yapılması gerektiği önerisini desteklemektedir. Görüldüğü gibi alanyazında yer alan bu çalışmalarda ulaşılan öğretmenlerin bütünleştirme öğrencisinin sosyal gelişimini destekleyici farklı etkinlikler yapmalı, sosyal gelişimi destekleyici farklı öğretim yöntem ve teknikler kullanmalı, bütünleştirme öğrencisinin akranları ile iş birliği yapmasını sağlamalı, bütünleştirme öğrencisinin aktif katılımını sağlamalı gibi sonuçlar mevcut araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri incelendiğinde öğretmenlerin ölçme ve değerlendirmeyi BEP'e uygun yapmalı, ölçme ve değerlendirme yaparken öğrenci seviyesini dikkate almalı, özel eğitime yönelik ölçme ve değerlendirme araçları kullanmalı, ölçme ve değerlendirme için fiziksel ortamı hazırlamalı, bütünleştirme öğrencisini çok yönlü değerlendirmeli önerilerini sundukları tespit edilmiştir. Sadioğlu vd. (2013) tarafından yapılan araştırmada, özel gereksinimli bireylerin değerlendirilmesinde; BEP'e uygun değerlendirme, gözlem yoluyla değerlendirme, karne notlarında uyarılama yapma ve bireysel değerlendirme yöntemlerinin kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bulgular, mevcut araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Bununla birlikte Ünsal (2019) ise araştırmasında kaynaştırma öğrencisinin belirlenen hedeflere ulaşma düzeyinin tam olarak tespit edilmediğini, öğretmenlerin de ölçme ve değerlendirme sürecinde kaynaştırma öğrencisine yeterli desteği sunmadıklarını tespit etmiştir. Özetle, öğretmenlerin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerle ilgili ölçme ve değerlendirme sürecinin BEP'e uygun yürütülmesi gerektiği araştırmalarda vurgulanmıştır.

Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili bilgi alabilecekleri kaynaklara ilişkin öğretmenlere önerileri incelendiğinde bu kaynakların kurum, doküman, kişi ve medya aracı olmak üzere dört başlık altında toplandığı belirlenmiştir.. Detaylı incelemeler sonucunda; kurum alt temasının kendi içerisinde RAM, okul rehberlik servisi, MEB, özel eğitim kurumları ve dernekler şeklinde; doküman alt temasının kendi içerisinde özel eğitime yönelik yazılan kitaplar, öğrenci kişisel dosyaları ve olay örnekleri şeklinde; kişi alt temasının kendi içerisinde özel eğitim öğretmenleri, öğrencilerin aileleri, psikologlar ve okul yöneticileri şeklinde ayrıldığı; medya aracı alt temasının ise internetten oluştuğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunu destekler nitelikte Demir (2015), kaynaştırma uygulamasının başarıya ulaşabilmesinde yasal düzenlemelerin, kullanılan kaynak ve araç-gereçlerin, kurumlar arası iş birliğinin önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aydın (2017) ise araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin eğitim sürecinde kullanılan materyal, araç-gereç, kitap gibi kaynakların temini noktasında sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Ayrıca öğretmenler kendilerini geliştirme imkânlarının sınırlı olduğunu ifade etmiş ve bu durumu seminer, kurs ve uzaktan eğitim gibi faaliyetlerin sınırlı sayıda olması, bu faaliyetlerin yüksek maliyetli olması, zaman yetersizliği, özellikle özel eğitim alanında yeterli sayıda faaliyetin bulunmaması ve mevcut faaliyetlerde verilen bilgilerin yetersiz ya da gereksiz olması şeklinde gerekçelendirmişlerdir. Özetle, hem mevcut araştırma sonuçlarında hem de alan yazında öğretmenlerin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik ihtiyaç duyduklarında başvurabilecekleri kaynaklara ilişkin önerilere vurgu yapılmıştır.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç, özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere ilişkin görüşleri ve bu problemlere yönelik çözüm önerileridir. Özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere yönelik görüşleri incelendiğinde bütünleştirme öğrencilerinin problem davranışlar sergilemesi, dışlanması, uyum problemi yaşaması, akran zorbalığı yaşaması, öğrenme hızı ile ilgili problemler yaşaması, iletişim problemi yaşaması, içine kapanık olması ve dikkat dağınıklığı olması problemlerinin öğretmenler tarafından ortaya konulduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunu destekler şekilde alan yazında bütünleştirme öğrencisini dışlama (Değirmenci Kurt & Tomul, 2020; Esmer vd., 2017; Gök, 2013), uyum sorunu yaşama (Değirmenci Kurt & Tomul, 2020) çekingen davranma, akran baskısı ve hiperaktivite bozukluğu yaşama (Esmer vd., 2017) sorunları tespit edilmiştir. Benzer şekilde yapılan araştırmalarda, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları tarafından sıklıkla zorbalığa uğradıkları tespit edilmiştir (Özkan vd., 2023; Terzioğlu, 2022). Özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarına göre daha fazla problem davranış sergiledikleri sonucu (Orhan, 2010) da mevcut araştırma sonucu ile örtüşmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin öğretmenlerin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili öğretmenlerin karşılaşılabilecekleri problemlere yönelik çözüm önerileri incelendiğinde ise öğretmenlerin paydaşlarla iş birliği yapmalı, öğretmenler bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirme yapmalı, biçimlendirici

değerlendirme yapmalı, öğrencinin yetersizliği hakkında bilgi edinmeli, öğrenciye karşı anlayışlı davranmalı, etkili sınıf yönetimi sağlamalı, problem davranışın nedenlerini tespit etmeli, açık ve anlaşılır bir dil kullanmalı, bireysel eğitim planı hazırlamalı, pekiştirici kullanmalı, öğrenciye sorumluluk vermeli, bütünleştirme öğrencisine yönelik materyal temin etmeli, akranların empati kurmasını sağlamalı ve bütünleştirme öğrencisinin seviyesini dikkate almalı önerilerini sundukları tespit edilmiştir. Detaylı inceleme sonucunda paydaşlarla iş birliği yapmalı alt temasının kendi içerisinde aile ile iş birliği yapmalı, okul idaresi ile iş birliği yapmalı, diğer öğretmenlerle iş birliği yapmalı ve akranları ile iş birliği yapmalı şeklinde; bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirme yapmalı alt temasının ise kendi içerisinde akranları bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirmeli, aileleri bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirmeli ve diğer öğretmenleri bütünleştirme öğrencisi ile ilgili bilgilendirmeli şeklinde ayrıldığı belirlenmiştir. Esmer vd. (2017) araştırmasında kaynaştırma eğitimi uygulaması sürecinde karşılaşılan problemlerin çözümünde eğitim verme, ödül sistemi ve sınıf düzenini değiştirme gibi öğretimsel uyarlamalar yapmanın ve aile, RAM, okul yönetimi gibi paydaşlarla iş birliği yapmanın önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Acar (2000), öğrencilerin problem davranışlarını öğretmenlerin çeşitli sebeplerle ilişkilendirdiklerini belirlemiştir. Araştırmada, bazı öğretmenler bu durumun aile ile ilgili olduğunu belirtmişken bazı öğretmenler ise öğrencinin ders ve etkinlikten sıkıldığı ya da dikkat çekmek istediği için bu davranışları sergilediğini ifade etmiştir. Aynı araştırmada, bazı öğretmenler davranış değiştirme yöntemleri kullanarak veya kendilerine göre yaptıkları düzenlemelerle problem davranışlarla başa çıktıklarını dile getirmişlerdir. Yapılan araştırmalarda akran zorbalığının azalması ve ortadan kalkması için ailelerin, okul personelinin ve normal gelişim gösteren öğrencilerin özel eğitim hakkında bilgilendirilmesinin önemi vurgulanmış ve böylece akran zorbalığının önüne geçilebileceği ifade edilmiştir (Özkan vd., 2023; Terzioğlu 2022). Karasu ve Mutlu (2014) ise BEP hazırlamanın öğrencinin gelişimi ve bu gelişimin takibi noktasında önemli olduğunu vurgulamışlardır. BEP hazırlamak, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerle karşılaşılabilecek problemlerin çözümü için temel bir adım teşkil etmekle birlikte, aynı zamanda bu problemleri öngörmeyi de sağlamaktadır.

Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ailesi ile iletişimde dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin öğretmenlere önerileri incelendiğinde öğretmenlerin bütünleştirme öğrencisi hakkında aileleri bilgilendirmeli, aile ile iş birliği yapmalı, yapıcı bir dil kullanmalı, aile ile empati kurmalı, bütünleştirme öğrencisine yönelik okul ve evdeki çalışmaların eş güdümlü ilerlemesini sağlamalı, ailenin duyuşsal durumunu dikkate almalı, aileler arası koordinasyon sağlamalı ve uzman eşliğinde aile ile görüşmeli önerilerini sundukları tespit edilmiştir. Detaylı inceleme yapıldığında bütünleştirme öğrencisi hakkında aileleri bilgilendirmeli alt temasının kendi içerisinde bütünleştirme öğrencisinin başarılı olduğu alanlarla ilgili bilgilendirmeli, bütünleştirme öğrencisinin gelişimi ile ilgili bilgilendirmeli, ailenin yasal hak ve sorumlulukları ile ilgili bilgilendirmeli, kullanılan yöntem ve teknikler ile ilgili bilgilendirmeli, bütünleştirme öğrencisinin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri ile ilgili bilgilendirmeli şeklinde ayrıldığı belirlenmiştir. Alan yazın incelendiğinde mevcut araştırmanın sonuçları ile paralel olarak Demir (2023) araştırmasında aileler ile iş birliği içinde olabilmek için sık sık iletişim kurulması, aile katılımının sağlanması ve ihtiyaç duyulduğunda rehberlik servisinden yardım alınması gerektiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde Demir (2015) öğrenci velilerinin sınıf öğretmeni ile iş birliği içinde olması gerektiği vurgulayarak iş birliğinin öğretmen tutumu üzerinde olumlu etkisi olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte, mevcut araştırmada aileler arası koordinasyon sağlanmalı sonucu ile Türkoğlu (2007) tarafından yapılan araştırmada ulaşılan kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile normal gelişim gösteren öğrencilerin aileleri arasında sürekli iletişim sağlanması ve ailelerin kaynaştırma uygulaması ile ilgili bilgilendirilmeleri gerektiği sonucu örtüşmektedir. Berkant ve Atılgan (2017) tarafından yapılan bir araştırmada kaynaştırma eğitimi uygulamalarında aileler ile yaşanan problemler arasında ailelerin ilgisiz ve sorumsuz olmaları, çocuklarının özel eğitim alması gerektiğini kabullenmemeleri, aile ile iletişim kurulamaması problemleri ile Bilen (2007) tarafından yapılan araştırmada aile ile iş birliğinin yeterli düzeyde olmaması ve ailenin ilgisiz olması problemlerinin yer alması kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarında aile ile iletişim kurulabilmenin ne kadar önem arz ettiğini göstermektedir. Özetle, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin başarılı olabilmesi için aile desteğinin önemi vurgulanmış;

öğretmenlerin, aileleri bilgilendirmesi, onlarla iş birliği yapması ve empati kurmasının gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Son olarak araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik katılmaları gereken hizmet içi eğitimlere ilişkin öğretmenlere önerilerine bakıldığında öğretmenlerin bütünleştirme eğitimi, engel grubuna yönelik eğitimler, BEP hazırlama eğitimi, dil ve konuşma eğitimi, aile eğitimi, akran zorbalığı eğitimi, zekâ oyunları eğitimi ve özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri eğitimi önerilerini sundukları tespit edilmiştir. Detaylı inceleme sonucunda, engel grubuna yönelik eğitimler alt temasının kendi içerisinde otizm spektrum bozukluğu eğitimi, görme engelliler eğitimi, işitme engelliler eğitimi, zihinsel engelliler eğitimi, fiziksel engelliler eğitim, öğrenme güçlüğü eğitimi şeklinde ayrıldığı belirlenmiştir. Alan yazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekler nitelikte öğretmenlerin engelli bireylere (Kayaoğlu, 1999) ve kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişmesinde bilgilendirme programlarının önemli bir etkisi olduğunu ortaya koyan araştırmalara rastlanmıştır (Gözün & Yıkılmış, 2004). Benzer şekilde İlk ve Açıkalın (2018) tarafından yapılan araştırmada; öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması ile ilgili yeterli eğitime sahip olmadıkları, ilgili alanda bilgi ve beceri düzeylerini artırmaya yönelik eğitimlere katılmalarının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenleri ile yapılan benzer çalışmalarda öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması ile ilgili yeterince bilgi sahibi olmadıkları (Anılan ve Kayacan, 2015; Babaoğlu ve Yılmaz, 2010; İzci, 2005), bu yetersizliği gidermek için hizmet içi eğitim kurslarına katılım sağlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Babaoğlu ve Yılmaz, 2010). Yapılan birçok araştırmada da; sınıf öğretmenlerinin bir kısmının özel eğitimle ilgili hizmet öncesi veya hizmet içi eğitim aldıkları, bir kısmının ise herhangi bir eğitim almadıkları tespit etmiştir (Bilen, 2007; Cankaya & Korkmaz, 2012; Çuhadar, 2006; Vural, 2008). Keser (2016) tarafından yapılan araştırmada ise öğretmenlerin bazıları hizmet içi eğitim ve seminerlerin yapılmadığını, bazıları ise hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin görev yaptıkları şehirlerden uzak yerlerde yürütülmesi nedeni ile kurslara katılamadıklarını belirtmesi hizmet içi eğitim ihtiyacının karşılanmadığı şeklinde yorumlanabilir. Elde edilen sonuçlar; her alanda olduğu gibi özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde de hizmet içi eğitimin gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda, uygulamalar ve araştırmacılar için sunulan önerilere aşağıda yer verilmiştir.

- Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasında öğrencinin sınıfa ve okula uyumu noktasında en büyük görev öğretmene düşmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak uygun eğitim ortamı oluşturmali ve akranlarını, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenci hakkında bilgilendirmelidir.
- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin gelişim alanlarındaki ilerleme akranlarına göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle, öğretmenler bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere uygun bireysel eğitim planı hazırlamalı ve uygulamalıdır.
- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve sosyal gelişiminin desteklenebilmesi için paydaşlarla iş birliği yapılarak çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir.
- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin değerlendirilmesinde özel eğitime yönelik ölçme ve değerlendirme araçları geliştirilmeli ve kullanılmalıdır. Ayrıca özel eğitime yönelik bu araçlar hakkında öğretmenler ve aileler bilgilendirilmelidir.
- Öğretmenler Rehberlik Araştırma Merkezi, okul rehberlik servisi, özel eğitim öğretmenleri ve bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin aileleri ile iş birliği yapmalıdır.
- Öğretmenler, özel eğitime yönelik kaynakları takip etmelidir.
- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrenciler ile ilgili karşılaşılan en önemli sorunlardan biri problem davranış sergilemesidir. Bu tür davranışlarla baş edebilmek için öğretmenlerin sabırlı olmaları, etkili sınıf yönetimi uygulamalarını hayata geçirmeleri ve sınıfın fiziki şartlarını öğrencinin ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlemeleri gerekmektedir.

- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencileri ile ilgili karşılaşılan bir diğer önemli sorun, bu öğrencilerin sınıflarda akranları tarafından dışlanmasıdır. Bu nedenle öğretmenler, bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin ve akranlarının kaynaşması için etkinlikler planlamalı, farkındalık çalışmaları yapmalı ve akran kabulünü sağlamalıdır.
- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin aileleri ile olan iletişimde yapıcı dil kullanılmalı ve aileler arasında koordinasyon sağlanarak öğrencilerin ve ailelerinin sosyalleşmesi sağlanmalıdır.
- Bütünleştirme eğitimi, engel grubuna yönelik eğitimler ve BEP hazırlama konularında alanında uzman kişiler tarafından hizmet içi eğitimler düzenlenmeli ve öğretmenlerin katılımı sağlanmalıdır.
- Öğretmen yetiştirme lisans programlarında özel eğitime yönelik ders sayısı artırılmalı, ders içeriklerinde “bütünleştirme” kavramına daha çok yer verilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalı ve dersler uygulama ağırlıklı yürütülmelidir. Ayrıca “Öğretim İlke ve Yöntemleri” dersinde özel eğitimde kullanılan yöntem/tekniklere yer verilmelidir.
- Bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin eğitimine ilişkin daha geniş ve farklı çalışma grupları ile nicel, nitel ve karma araştırmalar yapılmalı ve araştırma sonuçları karşılaştırılmalıdır.

Kaynakça/Reference

- Acar, Ç. (2000). *Zihin özürlü çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları problem davranışlarla ilgili görüş ve önerileri*. [Yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Ahmetoğlu, E., Burak, Y., & Acar, İ. H. (2019). Otizmli öğrencilerin katıldıkları başarılı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına ilişkin öğretmenlerin algıları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 501-514. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.465601>
- Ak, S. İ. (2019). *Investigating the views of Montessori preschool teachers on inclusive education in montessori approach*. [Yüksel Lisans Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Akyüz, Y. (2007). *Türk eğitim tarihi M.Ö. 1000- M.S. 2007*. Pegem Akademi.
- Altun, T., & Gülben, A. (2009). Okul öncesinde özel gereksinim duyan çocukların eğitimindeki uygulamalar ve karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 253-272.
- Anılan, H., & Kayacan, G. (2015). Sınıf öğretmenlerinin gözüyle kaynaştırma eğitimi. *Bartın University Journal of Faculty of Education, Özel sayı*, 74-90. <https://doi.org/10.14686/BUEFAD.2015USOSozelsayı13199>
- Ashiabi, G. S. (2000). Promoting the emotional development of preschoolers. *Early Childhood Education Journal*, 28(2), 79-84.
- Avramidis, E., Bayliss, P., & Burden, R. (2000). Student teachers' attitudes towards the inclusion of children with special educational needs in the ordinary school. *Teaching and Teacher Education*, 16(3), 277-293. [https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(99\)00062-1](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(99)00062-1)
- Aydın, S. (2017). *Özel eğitim kurumlarında yaşanan eğitsel-yönetsel yetersizlikler ve çözüm önerileri*. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Babaoğlu, E., & Yılmaz, Ş. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 354-354.
- Batu, S., Kırcaali-İftar, G., & Uzuner, Y. (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000082
- Bea Francisko, M. P., Hartman, M., & Wang, Y. (2020). Inclusion and special education. *Education Sciences*, 10(9), 1-17. <https://doi.org/10.3390/educsci10090238>
- Berkant, H. G., & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 1(1), 13-25.
- Biçer, Y., Savucu, Y., Kutlu, M., Kaldırım, M., & Pala, R. (2004). Güç kuvvet egzersizlerinin zihinsel engelli çocukların hareket beceri ve yeteneklerine etkisi. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 3(1), 173-179.
- Bilen, E. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri ve çözüm önerileri*. [Yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, K. Ş., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2022). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cankaya, Ö., & Korkmaz, İ. (2012). İlköğretim I. kademedeki kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(1), 1-16.
- Cavkaytar, A. (2018). Özel eğitim alanı. A. Cavkaytar & D. Tekin Ersan (Ed.). *Özel eğitim ve kaynaştırma içinde* (s. 3-27). Pegem Akademi.
- Civelek, A. (1991). Zihinsel özürlü çocukların eğitiminde bütünleştirme yöntemi (amacı, türleri, gerektirdiği koşullar). *Eğitim ve Bilim*, 15(82), 47-53.
- Coşkun, H. İ. (2023). *Türkiye’de bütünleştirmenin uygulanabilirliği ile ilgili okul idarecilerinin görüşleri (Düzce ili örneği)*. [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches* (3. baskı). Sage.
- Creswell, J. W. (2021). Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (Çev. O. Birgin). Siyasal.
- Çetin, D. (2023). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik öz yeterlik algıları ile mesleki ve öz yeterlik algılarının incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Çevik, O., & Kabasakal, K. (2013). Spor etkinliklerinin, engelli bireylerin toplumsal uyumuna ve sporda sosyalleşmelerine etkisinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(2), 74-83.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1-5.sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Değirmenci Kurt, A., & Tomul, E. (2020). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 144-154.
- Demir, C. (2015). *Kaynaştırma eğitiminin uygulanmasında karşılaşılan sorunların değerlendirilmesine yönelik nitel bir çalışma*. [Yüksek lisans tezi]. Zirve Üniversitesi.
- Demir, Z. (2023). *Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan ilkökul öğretmenlerinin sınıf yönetimi yaklaşımlarının değerlendirilmesi*. [Tezsiz Yüksek Lisans Projesi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Diken, İ. H., & Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 25-39. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000042
- Engelliler Hakkında Kanun. (2005). 5378 Kanun numaralı, 07.07.2005 tarihli, 25868 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5378&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Esmer, B., Yılmaz, E., Güneş, A. M., Tarım, K., & Delican, B. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin eğitimine ilişkin deneyimleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1601-1618.
- Gıcı Vatansever, A., & Ahmetoğlu, E. (2021). Özel eğitim ve bütünleştirme. E. Ahmetoğlu & A. Gıcı-Vatansever (Ed.) *Özel eğitimde bütünleştirme içinde* (s. 1-24). Nobel.
- Gök, R. (2013). *Kaynaştırma eğitimi öğrencisi bulunan ilkökul sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkma yöntemleri*. [Yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Gözün, Ö., & Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 65-77. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000081
- Günay, Y. E. (2021). *Bütünleştirme eğitimi uygulamalarında destek eğitimi hizmetleri ile ilgili öğretmen, aile ve idareci görüşlerinin belirlenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi
- Gürsoy, F., Aral, N., Öz, N. S., & Aysu, B. (2019, Kasım). Öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması hakkındaki görüşleri: bir metafor çalışması. III. *Uluslararası Öğretmen Eğitimi ve Akreditasyon Kongresi*, TED Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara/Türkiye (s. 181-190). https://epdad.org.tr/data/genel/pdf/ITEAC_2019_abstract_book.pdf
- İlik, Ş. Ş., & Hacıminoğlu, E. (2019). Evaluation of elementary science teachers' perceptions regarding inclusive education applications. *Journal of Education and Training Studies*, 7(10), 19-29. <https://doi.org/10.11114/jets.v7i10.4396>
- İlk, G., & Açıkalın, M. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerinin ve deneyimlerinin incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 47(219), 57-88.
- İnce, M. (2020). *Türkiye'de bütünleştirmenin uygulanabilirliğiyle ilgili özel eğitim öğretmeni yetiştiren akademisyenlerin görüşleri*. [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- İzci, E. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının "özel eğitim" konusundaki yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 106-114.

- Karaca, M. A. (2018). *Kaynaştırma eğitimi programının öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarındaki mesleki yeterliliklerine etkisi*. [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Karasu, T., & Mutlu, Y. (2014). Öğretmenlerin perspektifinden özel eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Muş il örneği. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 47-66.
- Kargın, T. (2007). Baş makale: Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 1-13. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000103
- Kaya, Ö. (2014). Özel eğitimde roller ve sorumluluklar. S. Vuran (Ed.), *Özel eğitim içinde* (s. 31-55). Maya Akademi.
- Kayahan Yüksel D., & İşcen Karasu, F. (2022). Covid-19 küresel salgınında bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik ebeveyn görüşleri. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(17), 490-512. <https://doi.org/10.54707/meric.1218039>
- Kayaoğlu, H. (1999). *Bilgilendirme programının normal sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma ortamındaki işitme engelli çocuklara yönelik tutumlarına etkisi*. [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Keser, F. (2016). *Özel gereksinimli bireylerin aldıkları destek hizmetlerinin bütünleştirme uygulamaları açısından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Khusheim, S. M. (2022). Students with special educational needs: explaining their social integration and self-concept. *Journal of Education and Learning*, 11(1), 54-64. <https://doi.org/10.5539/jel.v11n1p54>
- Korucu, N. (2005). *Türkiye' de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumların karşılaştığı güçlüklerin analizi: Kurum sahipleri, müdür, öğretmen ve aileler açısından*. [Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Kwon, K. A., Hong, S. Y., & Jeon, H. J. (2017). Classroom readiness for successful inclusion: teacher factors and preschool children's experience with and attitudes toward peers with disabilities. *Faculty Publications, Department of Child, Youth, and Family Studies*, 31(3), 360-378. <http://dx.doi.org/10.1080/02568543.2017.1309480>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi*. S. Akbaba Altun & A. Ersoy (Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2006). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. 31.05.2006 tarihli, 26184 sayılı Resmî Gazete. https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeligi_son.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2013). *Birlikte başarırız. Bütünleştirme kapsamında eğitim uygulamaları öğretmen kılavuz kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. https://orgm.meb.gov.tr/kitaplar/Butunlestirme_Kapsaminda_Egitim_Uygulamalari_Ogretmen_Kilavuz_Kitabi.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017). *Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları genelgesi*. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/21112929_kaynastirma_genelge.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. 07.07.2018 tarihli, 30471 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24736&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Temel Kanunu (1973). 1739 kanun numaralı, 24.06.1973 tarihli, 14574 sayılı Resmî Gazete. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc056/kanuntbmmc056/kanuntbmmc05601739.pdf, Erişim tarihi: 20.03.2024.
- Nichols, S., & Sheffield, A. N. (2014). Is there an elephant in the room? Considerations that administrators tend to forget when facilitating inclusive practices among general and special education teachers. *National Forum of Applied Educational Research Journal*, 27(1/2), 31-44.

- Oğuz, S., Eker, Z., & Eker, C. (2024). Kaynaştırma ve bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına ilişkin veli katılımlarının incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 10(11), 1951-1957. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14218177>
- Orhan, M. (2010). *Okulöncesi kaynaştırma öğrencileriyle normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal beceri ve problem davranışlarının düzeyi ile öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Önder, S. (2021). *Bütünleştirmenin uygulanabilirliği ile ilgili sınıf öğretmenlerinin ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Özdemir, O. (2024). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine yönelik görüşlerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu (1983). 12.10.1983 tarihli, 18192 sayılı Resmî Gazete. <https://www.kanunum.com/files/2916-1.pdf>
- Özkan, İ., Nuri, C., & Bağlama, B. (2023). Özel eğitim gerektiren bireylerde akran zorbalığının öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi (KKTC Örneği). *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 1064-1086. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1395194>
- Öztürk, C. Ç., & Eratay, E. (2010). Eğitim uygulama okuluna devam eden zihin engelli öğrencilerin öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkında görüşlerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 145-159.
- Robinson, G. D. (2017). *Perceptions and attitudes of general and special education teachers toward collaborative teaching*. [Doktora tezi]. Walden Üniversitesi.
- Sadioğlu, Ö., Batu, E. S., & Bilgin, A. (2012). Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 399-432.
- Sadioğlu, Ö., Bilgin, A., Batu, S., & Oksal, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin sorunları, beklentileri ve önerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1743- 1765. <https://doi.org/10.12738/estp.2013.3.1546>
- Salend, S. J. (2011). *Creating inclusive classrooms: effective and reflective practices* (7. baskı). Pearson.
- Sarı, H., Atbaşı, Z., & Çitil, M. (2017). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin aile eğitimi konusundaki yeterliliklerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi KEFAD*, 18(3), 668-684. <https://doi.org/10.29299/kefad.2017.18.3.035>
- Scruggs, T. E., Mastropieri, M. A., & McDuffie, K. A. (2007). Co-teaching in inclusive classrooms: A metasynthesis of qualitative research. *Exceptional Children*, 73(4), 392-416. <https://doi.org/10.1177%2F001440290707300401>
- Subakan, Y., & Koç, M. (2019). Özel eğitim gereksinimli bireylerin gelişim ve eğitimlerinde kullanılan mobil cihazlar ve yazılımlar. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 3(2), 51-61.
- Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye’de kaynaştırma uygulamaları: Yayınlar/araştırmalar (1980-2005). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 15-23.
- Şahin, A. (2010). *Kaynaştırma yoluyla eğitim gören öğrencilerin sosyalleşme sürecinde karşılaştığı sorunların öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Erzurum ili örneği)*. [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Şahsuvaroğlu, T. (2023). Bütünleştirmenin temelleri. M. Çitil (Ed.), *Özel eğitimde bütünleştirme içinde* (s. 1-20). Vize Akademi
- Terzioğlu, N. K. (2022). Özel eğitimde akran zorbalığı: Öğretmen görüşlerine dayalı nitel bir çalışma. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 4(1), 64-90. <https://doi.org/10.37233/TRSPED.2022.0123>
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). 09.11.1982 tarihli, 17863 sayılı T.C. Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Türkoğlu, Y. K. (2007). *İlköğretim okulu öğretmenleriyle gerçekleştirilen bilgilendirme çalışmalarının öncesi ve sonrasında öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.

- Ünsal, K. (2019). *Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarında rol alan sınıf öğretmenlerinin görev ve sorumluluklarını yerine getirme durumları ile kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi.
- Ürün, A. (2023). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma/bütünleştirme öğrencilerine yönelik sosyal kabul ve iş motivasyon düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Vural, M. (2008). *Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretimin uyarlamasına ilişkin yaptıkları çalışmaların betimlenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Wiesel, I., Bigby, C., van Holstein, E., & Gleeson, B. (2024). Three modes of inclusion of people with intellectual disability in mainstream services: mainstreaming, differentiation and individualisation. *Disability & Society*, 39(1), 40-61. <https://doi.org/10.1080/09687599.2022.2060803>
- Yavuzcan, C. (2024). *Okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin mesleki yeterliklerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Yazıcıoğlu, T. (2018a). Tersine kaynaştırma modeli ve uygulama örnekleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 4(1), 39-48.
- Yazıcıoğlu, T. (2018b). Kaynaştırma uygulamalarının tarihsel süreci ve Türkiye’de uygulanan kaynaştırma modelleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 8(1), 92-110. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.420028>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Seçkin.
- Yıldız, S. (2024). *Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden okul öncesi dönem özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirme sürecinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları*. (Çev. İ. Günbayı). Nobel.
- Zwane, S. L., & Malale, M. M. (2018). Investigating barriers teachers face in the implementation of inclusive education in high schools in Gege branch, Swaziland. *African Journal of Disability*, 7, 1-12. <https://doi.org/10.4102/ajod.v7i0.391>

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

There is a need to privatize educational services so that individuals can develop their skills and behaviors and exist in society by adapting to the environment. The fact that individuals with special educational needs continue their education in inclusive education environments instead of segregated education environments facilitates their integration with the wider society. The success and development of students receiving education through inclusion largely depend on the knowledge, skills, and attitudes of teachers. Special education teachers play a crucial role in guiding their colleagues by providing recommendations to enhance the learning experience of students receiving education through inclusion.

The purpose of this study is to reveal the suggestions of special education teachers to teachers implementing education through inclusion.

2. METHOD

In this research, which uses a qualitative research method, case study design was preferred. The study group of the research consists of 37 special education teachers working at different levels in special education schools in the central district of Sivas province in the spring semester of the 2022-2023 academic year. In determining the study group, the maximum diversity sampling method was used. Teachers' participation in the research was based on the principle of volunteering, and interviews with teachers were conducted face to face. In the study, data was collected through a semi-structured interview form consisting of eight questions prepared by the researchers. The first part of the interview form, which consists of two parts, includes items to indicate the demographic characteristics of the teachers, and the second part includes eight open-ended questions to determine the suggestions of special education teachers to teachers implementing education through inclusion. In the evaluation of the data obtained in the study, the content analysis method was used.

3. RESULTS

As a result of the research, it was determined that among the suggestions of special education teachers regarding what should be considered in the adaptation process of students receiving education through inclusion to the classroom, the most common suggestions were that peers should be informed about the integration student, the individual differences of the student receiving education through inclusion should be considered, and an appropriate environment should be designed for the student receiving education through inclusion. Among the suggestions of special education teachers to teachers on how to inform other students about the student receiving education through inclusion, the most common suggestions were that awareness studies should be carried out to understand the student receiving education through inclusion and peers should be told how to behave towards the student receiving education through inclusion. It was determined that they offered suggestions made to contribute to cognitive, psycho-motor, affective, and social development, among the suggestions of special education teachers to teachers to contribute to the development of students receiving education through inclusion. For cognitive development, it is suggested that the student's level should be taken into account, various activities that support cognitive development should be carried out and an individualized education plan should be prepared; for affective development, different activities should be to support the affective development of the student receiving education through inclusion and cooperate with stakeholders; for psycho-motor development, different activities should be carried out to support psycho-motor development and the psycho-motor skill level of the student receiving education through inclusion should be taken into account, and for social development, different activities should be carried out to support the social development of the student receiving education through inclusion, different methods and techniques should be used to support social development, and the student receiving education through inclusion should cooperate with his peers. Regarding the measurement and evaluation process for the students receiving education through inclusion, the most

frequent suggestions were that assessments should be carried out in accordance with the individualized education plan, and the level of the student should be taken into account while measuring and evaluating. When we look at the resource suggestions where special education teachers can get information about the students receiving education through inclusion; special education teachers especially suggested the Guidance Research Center and school guidance service as institutions, books written for special education as documents, special education teachers as individuals, and internet resources as media tools. In the study, special education teachers stated that they may encounter problems related to the students receiving education through inclusion, such as exhibiting problematic behaviors, being excluded, having adaptation problems, and experiencing peer bullying, and to solve these problems, they suggested that teachers should cooperate with stakeholders and provide information about the student receiving education through inclusion. It was determined that among the suggestions regarding communication with the families of the students receiving education through inclusion, the most common recommendation was to inform the families about the student receiving education through inclusion, cooperating with the family and using a constructive language. Finally, the suggestions of participating in trainings for education through inclusion and training for disability group regarding the in-service trainings that teachers should attend for the student receiving education through inclusion were emphasized.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: T.C. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 27.02.2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E-50704946-100-269368

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1. yazarın araştırmaya katkı oranı %50, 2. yazarın araştırmaya katkı oranı %50'dır. Araştırmacılar tüm adımları birlikte yürütmüştür.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi çıkar çatışması bulunmamaktadır.